

BEHEERPLAN ONROEREND ERFGOED

Het landschap Oude Landen werd in 1980 (fase 1) en in 1987 (fase 2) beschermd omwille van de wetenschappelijke waarde (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2020). Dit maakt dat de grens tussen het beheer in functie van natuur of in functie van het beschermde landschap niet altijd strikt te onderscheiden is. In dit landschapsbeheerplan zal getracht worden dit onderscheid te maken.

Naam van het onroerend erfgoed

‘Oude Landen’

De naam Oude Landen houdt naar alle waarschijnlijkheid verband met de inpolderingsgeschiedenis van de Antwerpse Scheldepolders. Wellicht werd het gebied al bij de eerste bedijkingen in de 11ste eeuw op de Schelde veroverd. ‘Oude’ betekent in deze context eigenlijk ‘eerste’, ‘langst ingedijkte’.

Reeds op de kabinetskaart van de Ferraris uit de tweede helft van de 18de eeuw zien we de naam ‘Ouland Polder’ en ‘Oude Landschen Beke’ opduiken. Hiermee werd het poldergebied tussen het dorpscentrum van Ekeren, het gehuchtje Het Laer en de Laarse Beek aangeduid, grosso modo het gebied dus, waar het huidige natuurreservaat ‘Oude Landen’ gesitueerd is.

Ligging (gemeente, deelgemeente, adres)

Het volledige gebied beslaat een oppervlakte van ca. 160 ha (waarvan ruim 98 ha erkend natuurreservaat) en situeert zich in de sterk verstedelijkte Noord-Antwerpse regio, in globa tussen het dorpscentrum van Ekeren in het noorden, de wijk Luchtbal in het zuiden, de wijk Ekeren-Donk (Het Laer) in het oosten en de wijk Rozemaai-Schoonbroek in het westen. De Oude Landen wordt door twee ‘harde’ infrastructuren doorsneden, met name de Ekersesteenweg (verbinding tussen Ekeren en de Noorderlaan) en de spoorlijn Antwerpen-Roosendaal (lijn 12).

Het gebied is terug te vinden op de NGI-stafkaarten 7/7-8 en 15/3-4.

Bijlage 1.1: globale situering

Bijlage 1.2: situering – gedetailleerd overzicht

Beschermd als

De Oude Landen is beschermd als cultuurhistorisch landschap.

Beheerplan opgemaakt door (naam en adres):

Rosan Heremans en Stefan Versweyveld, in nauwe samenwerking met Willy Ibens, Guy Leys en Alfons Vervoort

Natuurpunt Beheer vzw
Coxiestraat 11
2800 Mechelen

Inhoud

1.	Identificatie	4
1.1	Afbakening van het gebied.....	4
1.2	Beschermd landschap	5
1.3	Inventaris Onroerend Erfgoed.....	7
1.4	Naam en adres beheerder.....	7
2.	Historische nota.....	9
2.1	Abiotiek en gebiedshistoriek.....	9
2.1.1	Geologie en reliëf	9
2.1.2.	Hydrologie en hydrografie.....	11
2.1.3.	Landschapshistoriek	12
3.	Inventarisatie huidige toestand	16
3.1	Situering: schakel in de groene ketting	16
3.2	Vegetatie	16
3.2.1	Water- en oeverplantenvegetaties (3150).....	16
3.2.2	Graslanden	17
3.2.3	Rietmoeras (rbbmr) en grote zeggevegetatie (rbbmc)	18
3.2.4	Natte ruigte (6430, rbbhf)	18
3.2.5	Droge, soortenrijke ruigte op opgehoogde bodem	19
3.2.6	Bos en struweel	19
3.2.7	Overige spontane opslag	21
3.2.8	Muurvegetaties (km°).....	21
3.3	Fauna	22
3.3.1	Zoogdieren.....	22
3.3.2	Vogels	22
3.3.3	Herpetofauna	25
3.3.4	Ongewervelden	25
4.	Erfgoedwaarden	29
4.1	Landschap.....	29
4.2	Oudelandse Beek.....	29
4.3	Moeras.....	30
4.4	Grasland	30
4.5	Bomenrijen en markante bomen	30
4.6	Bouwwerken.....	30

4.7	Bossen en struwelen	30
5.	Beheervisie en doelstellingen	32
5.1	Visie	32
5.2	Doelstellingen.....	32
5.2.1	Herstel hydrologie	32
5.2.2	Herstel van open water	32
5.2.3	Herstel en behoud van openheidsgraad ruigte- en moerasgedeelte	33
5.2.4	Behoud van de soortenrijke graslanden	33
5.2.5	Behoud van natuurlijk evoluerende bossen en struwelen.....	34
5.2.6	Behoud van kleine landschapselementen.....	34
5.2.7	Openhouden Pijpleidingstraat	34
5.2.8	Openstelling van het gebied.....	34
6.	Maatregelen	35
6.1	Éénmalige maatregelen.....	35
6.1.1	Herstel hydrologie	35
6.1.2	Ruimen waterlopen, sloten en greppels	35
6.1.3	Verwijderen opslag.....	36
6.1.4	Exotenbeheer	36
6.2	Terugkerende maatregelen.....	37
6.2.1	Ruimen waterlopen, sloten en greppels	37
6.2.2	Graslandbeheer	37
6.2.3	Jaarrondbegrazing	38
6.2.4	Ruigtebeheer	38
6.2.5	Rietmoerasbeheer	39
6.2.6	Bosbeheer.....	39
6.2.7	Onderhoud KLE's	39
6.3	Beheermaatregelen, beschreven per beheereenheid	41
6.4	Beheermaatregelen, per beheerobject.....	45
7.	Opvolging en evaluatie	47
8.	Extra toevoegingen.....	48
9.	Bibliografie	48
	Bibliografie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. Identificatie

1.1 Afbakening van het gebied

De percelen die tot het natuurreservaat behoren, worden weergegeven in tabel 1 en tabel 2. Het grootste deel van deze gronden zijn eigendom van de stad Antwerpen (zie tabel 1) en zijn in beheer van Natuurpunt Beheer vzw voor een periode van 9 jaar (periode 1/11/2001 – 31/10/2009), telkens stilzwijgend verlengd met een nieuwe periode van 9 jaar. Zie ook de bijgevoegde beheerovereenkomst (bijlage 1.1.1.1).

Een kleine oppervlakte van de percelen is eigendom van Natuurpunt Beheer vzw (zie tabel 2 en bijlage 1.1.2).

Verder is er een erfpacht van Bpost, dit perceel is nog niet erkend als natuurgebied, maar maakt integraal deel uit van de Oude Landen en wordt in dit beheerplan mee besproken (bijlage 1.1.1.2)

De totale oppervlakte van de percelen bedraagt bijgevolg **97,8804ha**.

Tabel 1: percelen eigendom Stad Antwerpen en Bpost, beheer door Natuurpunt Beheer vzw

PERCEEL	OPPERVLAKTE (HA)
17de afdeling, sectie E	
212/G, 260/A, 261/A, 262/C, 282/C, 283/A, 284/B, 285/A, 286/A, 287/A, 287/A, 288, 289, 290, 291, 292/A, 293/C, 294/D, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 302, 303/A, 303/B, 304/A, 304/B, 305, 306, 307, 308/B, 308/C, 309/K, 309/L, 309/M, 309/N, 310/A, 311, 312, 313, 314/A, 314/B, 314/C, 315deel, 316deel, 317/Adeel, 317/Bdeel, 318/Adeel, 368/C, 369/C, 370/C, 371/D, 372/Ddeel, 375/C, 376, 377/B, 378/E, 379/C + 'zonder nummer' (vormingsstation)	90
282/02	3,7530

Tabel 2: perceel eigendom Natuurpunt Beheer vzw

PERCEEL	OPPERVLAKTE (HA)
17de afdeling, sectie F	
'zonder nummer'	4,1274

Volgens het besluit van de Vlaamse regering van 18 juli 2003 over de definitieve vaststelling van het afbakeningsplan voor de Grote Eenheden Natuur en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling werd

het gebied aangewezen als Grote Eenheid Natuur (GEN) onder de naam “Oude Landen”. De Oude Landen werd erkend als natuurreserveaat in 2002.

Het ‘centrale’ gedeelte van de Oude Landen, dit is het gebied tussen de Ekersesteenweg (westen) en de spoorlijn 12 (oosten) is volledig als beschermd landschap geklasseerd.

Bijlage 1.1.1.1: huurovereenkomst Stad Antwerpen

Bijlage 1.1.1.2: erfpachtovereenkomst Bpost

Bijlage 1.1.1.3: akte

Bijlage 1.1.2: percelenkaart

1.2 Beschermd landschap

De Oude Landen zijn beschermd als landschap omwille van zijn natuurwetenschappelijke waarde (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2020). De bescherming gebeurde in twee fasen. De eerste fase van de Oude Landen werd beschermd bij koninklijk besluit van 13 februari 1980. Op 27 december 1987 werd dit landschap uitgebreid met fase 2.

Er worden de volgende beperkingen gesteld in het beschermd landschap:

Onverminderd de bestaande wetten en reglementen terzake, is verboden:

- het oprichten van een gebouw of een constructie of het plaatsen van een inrichting, zelfs uit niet duurzame materialen, die in de grond is ingebouwd, aan de grond is bevestigd of op de grond steun vindt ten behoeve van de stabiliteit en bestemd is om ter plaatse te blijven staan ook als zij uit elkaar genomen worden.
- het plaatsen van een verplaatsbare inrichting die voor bewoning kan gebruikt worden.
- het aanleggen van een vuilnisbelt of het achterlaten van afval.
- het achterlaten van afgedankte voertuigen of schroot, evenals het aanleggen van een opslagruimte voor dergelijke producten.
- het plaatsen van bovengrondse of ondergrondse leidingen.
- elke activiteit die een belangrijke wijziging van de waterhuishouding voor gevolg kan hebben, inzonderheid het graven van afwateringskanalen, het uitvoeren van draineringswerken en wateraftappingen, welke van aard zijn het grondwaterpeil zodanig te beïnvloeden, dat de aanwezige flora en fauna of de bestaande beplantingen in gevaar worden gebracht. Het peil van de Oudelandse beek mag niet lager dalen dan 20 cm beneden het maaivlak van perceelnummer 376, Antwerpen 17e afdeling, sectie E. Het ruimen van recent aangeslibd materiaal uit de bestaande afwateringen is toegelaten.
- om het even welk werk dat de aard van de grond, het uitzicht van het terrein of het hydrografisch net zou kunnen wijzigen, inzonderheid het verrichten van opgravingen, boringen, of grondwerken, de ontginning van materialen, het aanvoeren van grond en het aanleggen van opspuiterreinen. In afwijking van bovenstaande bepaling mogen de grintontginningen op terrein van het voormalig rangeerstation verder gezet worden mits voorafgaande en schriftelijke goedkeuring vanwege de Minister of zijn gemachtigde.

- het verharden van wegen en paden. Het onderhoud of het herstel van de bestaande verhardingen is toegelaten.
- het vernietigen van eieren, nesten of broedsels.
- het kweken en uitzetten van dieren die tijdelijk of definitief in het wild kunnen blijven leven, zoals fazanten, patrijzen, damherten.
- elke lozing van vloeistoffen of gassen die nadelig kan zijn voor de aanwezige flora en fauna.
- elke ingreep die een duurzame wijziging van de vegetatie voor gevolg kan hebben, inzonderheid het ontginnen van de rietlanden en moerassen.
- het aanplanten van aan het milieu vreemde soorten, inzonderheid Amerikaanse eik (*Quercus rubra* L.), Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina* EHRH.), Virginische vogelkers (*Prunus Virginiana* L.), Krenteboompje (*Amelanchier* sp.), coniferen en "canadapopulieren of balsempopulieren.
- het maaien of afbranden van de rietkragen tussen 15 maart en 1 november.
- het betreden van de rietkragen tussen 15 maart en 1 augustus.
- het vernietigen of verzamelen van kruidachtige planten, hun bloemen of hun vruchten. Bovenstaande bepaling is evenmin van toepassing op het maaien en het afvoeren van het maaisel, het plaggen en afvoeren van de plaggen.
- om het even welke activiteit die de rust en de stilte in het gebied zou kunnen verstoren, inzonderheid het houden van testen, oefenritten en wedstrijden met mechanische voertuigen, het gebruik van vaartuigen met of zonder hulpmotor, het kleiduifschieten, het gebruik van modelvliegtuigen met afstandsbediening, het bedrijven van ruitersport.
- het leggen van gifaas, het gebruik van vuurwapens en klemmen. De Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg behoudt zich ten allen tijde het recht voor bij het Bestuur van Waters en Bossen een jachtverbod voor het betrokken gebied aan te vragen.
- het gebruik van chemische verdelgingsmiddelen.

Behoudens voorafgaande en schriftelijke toestemming vanwege de Minister of zijn gemachtigde en onverminderd de bestaande wetten en reglementen terzake, is verboden :

- het verbouwen of heropbouwen van bestaande constructies, derwijze dat het volume ervan toeneemt.
- het aanbrengen van reclamepanelen of gelijk welke publiciteit.
- het plaatsen van ondergrondse leidingen voor het transport van elektriciteit, water, gas en rioolwater en van telefoonleidingen dienende voor de ter plaatse gevestigde woningen en inrichtingen.
- het vellen, ontwortelen of beschadigen van bomen en heesters, inbegrepen het wegnemen van gesteltakken of hoofdwortels. Bovenstaande bepaling is niet van toepassing op dode of windvallige bomen of niet meer productieve fruitbomen. Onderhoudswerken zoals snoeien of knotten zijn toegelaten, evenals het verwijderen van opslag van esdoorn (*Acer* sp.) en Amerikaanse vogelkers (*Prunus serotina*).

Bijlage 1.2.1-1.2.2: besluit(en) onroerend erfgoed

Bijlage 1.2.3: beschermingszone onroerend erfgoed

1.3 Inventaris Onroerend Erfgoed

Het natuurgebied de Oude Landen is een half open landschap dat gekenmerkt wordt door een grote variatie aan loofbos, struweel, ruigte, grasland, rietvegetatie en moeras. Het gebied werd tijdens de 11de eeuw gewonnen op de Schelde door bedijking en inpoldering.

Omwille van zijn natuurwetenschappelijke waarde werd het beschermd als landschap, het gebied is zo ook opgenomen in de inventaris onroerend erfgoed (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2020).

Gedurende de bijna vier decennia bescherming kende het landschap een belangrijke natuurlijke evolutie. Hierdoor konden bos- en struweelvegetaties ongestoord ontwikkelen. Vooral de meidoorn- en hondsroosstruwelen zijn uniek en vormen een overgang naar het park rond het Hof van Veltwyck.

In het hoger gelegen oostelijk deel bestaat het landschap uit een mozaïek van pioniervegetatie, soortenrijke droge ruigte, (doorn)struwelen en natuurlijke loofhoutbosjes. Het lager gelegen westelijk deel is eerder een mozaïek van rietvegetaties met boom- of struikopslag, soortenrijke graslanden op vochtige tot zeer natte kleibodem, vochtige ruigten, wilgen- en doornstruweel en relictten van open water (Oudelandse Beek, oude bomkraters) en verlandingsvegetaties.

Ten tijde van de bescherming (1980) werden meer dan 260 hogere planten geïdentificeerd, wat overeenkomt met ongeveer één zesde van de totale Belgische flora. Het aantal plantensoorten steeg sindsdien verder, het soortenspectrum wijzigde echter als gevolg van de natuurlijke terreinevoluties. Floristisch heeft het gebied dus een zeer grote waarde. Er komen o.a. verschillende soorten orchideeën voor, waarvan één soort (vleeskleurige orchis) haar grootste binnenlandse populatie heeft in de Benelux en omringende streken. Door het ophogen van ca. één derde van het terrein met allerhande grondsoorten van de oude polders ontstonden kalkrijke en betrekkelijk voedselarme milieus.

Zowel de avifauna als entomologische fauna weerspiegelen het unieke karakter van de Oude Landen. Uit inventarisaties van broedvogels, gestart in 1976, blijkt dat de Oude Landen een zeer grote ornithologische waarde hebben. Naast het grote aantal broedvogels in het voorjaar zijn er ook talrijke wintergasten die hier een toevluchtsoord vinden. De dichte begroeiing met de daaruit resulterende ontoegankelijkheid waarborgen voor de noodzakelijke rust. De gevarieerde vegetaties, gaan van open grasachtige habitats tot gesloten bos met talrijke overgangen, zijn met name voor nachtvlinders zeer geschikt.

Gezien het gebied voor een groot deel uit moeras en verlandingsvegetaties met relictten van open water bestaat, komen er verschillende soorten amfibieën en libellen voor (zie verder).

1.4 Naam en adres beheerder

Natuurpunt Beheer vzw
Coxiestraat 11
2800 Mechelen
tel: 015-29 72 20
fax: 015-42 49 21

Conservators van de Oude Landen zijn

Willy Ibens
Henrilei 55 – 2930 Brasschaat
tel. 0475-91.03.16

Guy Leys
Steenovenstraat 42/2 – 2040 Berendrecht
tel. 03-569.00.38

Alfons Vervoort
Rietschoorvelden 267 – 2170 Merksem
tel. 0479-30.51.44

2. Historische nota

2.1 Abiotiek en gebiedshistoriek

2.1.1 Geologie en reliëf

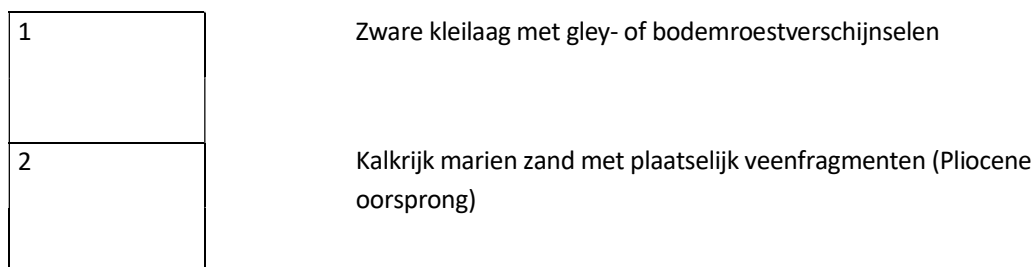
De basis waarop de Holocene sedimenten van de Oude Landen zijn neergezet zijn maritieme afzettingen van Boven-Pliocene oorsprong. De Schelde heeft zich in deze Pliocene afzettingen ingesneden, waarbij slechts enkele opduikingen van deze formaties niet bedekt zijn door de Holocene, alluviale afzettingen, onder meer ter hoogte van Oorderen en Wilmarsdonk.

Zoals reeds aangehaald behoort de polder van de Oude Landen tot de zogenaamde 'oudlandpolders', samen met de polders van Wilmarsdonk en Oosterweel n het zuidelijke stuk van de polder van Lillo. Oudlandpolders worden gekenmerkt door een relatief dun, zwaar kleidek. Dit in tegenstelling met de inbraakpolders, zoals de Stabroekse en Ettenhovense polder, en de nieuwlampolders, onder meer de Kabeljauwpolder, die bedekt zijn met een dik kleipakket (alluviale afzettingen).

Onder het kleidek vinden we in de Oude Landen, op variërende diepte, een zandlaag terug, die waarschijnlijk het substraat vormde van de oude veen/moeras(bos)vegetatie die door het binnendringende (brakke) Scheldewater vernietigd werd.

Op een diepte van ca. 1 tot 2 meter, vinden we sporadisch veenresten in de Oude Landen. Deze laag, die meer naar de Schelde toe frequenter in de ondergrond van de polders aangetroffen wordt, is plaatselijk tot 1 meter dik en ontstond tijdens in de 2de helft van de 3de eeuw en de 4de eeuw n.C.. De dikte van het veenpakket kan lokaal echter grondig verschillen of zelfs totaal ontbreken. Een aannemelijke verklaring hiervoor, is tot op heden nog steeds niet gevonden.

Onder dit veenpakket of daar waar dit pakket ontbreekt, wordt in de regel een vrij dikke laag kalkrijk marien (schelpenhoudend) zand, van Tertiaire oorsprong (Boven-Pliocene), aangetroffen. Een schematisch overzicht van het typische bodemprofiel in de Oude Landen wordt gegeven in figuur 1. Hierbij dient opgemerkt dat het bodemprofiel lokaal sterk kan verschillen.

Figuur 1: Bodemprofiel van de Noord-Antwerpse oudlandpolders

Ongeveer twee derde van de Oude Landen ligt op een hoogte van 2 tot 3 meter TAW, wat in afwezigheid van dijken onder het normale vloedpeil van de Schelde zou zijn. Dit 'westelijke' gedeelte, ook wel natte gedeelte genoemd, bestaat uit de 'Oudlandpolder' waar de Oudelandse Beek doorheen slingert. Deze polder is een vrij vlak gebied, zonder opvallende niveauverschillen. Het gebied helt lichtjes af naar het zuidwesten, waar de Oudelandse Beek in de koker van de Verlegde Schijns verdwijnt.

De aanwezigheid van de, nu stilaan verlande, bedding van de Oudelandse Beek, allerlei oude poldergrachten en enkele bomputten uit WOII dragen mee bij tot een belangrijke variatie in het

microreliëf van het westelijke gedeelte. Dit microreliëf komt ook tot uiting in de hooilanden van de Oude Landen.

Het 'oostelijke deel', dat ca. één derde van de Oude Landen beslaat, is veel droger (ongeveer 4,5 meter TAW) en ontstond doordat de oorspronkelijke polder in het begin van de 20ste eeuw opgehoogd werd met zand, steenslag en sintels. Dit deel kent een aanzienlijk microreliëf dat echter volledig antropogeen van aard is.

Bodem

De bodems in het oorspronkelijke, niet-opgehoogde, deel van de Oude Landen hebben zonder uitzondering een kleisubstraat. In het terrein worden hoofdzakelijk drie verschillende bodemtypen aangetroffen.

De meeste bodems in de Oude Landen zijn natte tot zeer natte, zware kleibodems met reductiehorizont (*Uep* en *Ufp*). Verder treffen we er nog enkele natte, lichte kleibodems met reductiehorizont aan.

De pedogenetische ontwikkelingen van al deze alluviale afzettingen zijn, omwille van hun recente karakter, nog niet ver gevorderd en behalve de vorming van een oppervlakkige humus A-horizont hebben zich (nog) geen horizonten ontwikkeld.

Juist ten noorden en oosten van de Oude Landen bemerken we op de bodemkaart de scherpe grens tussen de Polders en de Noordelijke Kempen. Deze grens vormt eveneens de scheiding tussen enerzijds de relatief kalkrijke gronden van de polders in het westen en anderzijds de kalkarme, kwartaire zandgronden van de Kempen.

Het gehele oostelijke en zuidelijke deel van de Oude Landen is als vergraven grond op de bodemkaart aangeduid, wat logisch is aangezien een deel van de Oude Landen aan het begin van de 20ste eeuw werd opgehoogd met zand en steenpuin i.f.v. een rangeerstation voor de Antwerpse haven.

De vochtigheidsklasse van de ongestoorde bodems in de Oude Landen is zonder uitzondering als nat tot zeer nat aangeduid, wat meteen het natte karakter van dit oude poldergebied aangeeft.

Archeologie

In de zone beschermd als landschap werd er in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Er zijn wel gegevens beschikbaar van nabijgelegen locaties zoals de begraafplaats en het oude dorpscentrum van Ekeren, alsook de Rozenmaai (westelijke zone Oude Landen, erkend visiegebied) en de aangrenzende oostelijke zone (Donk). De details hiervan worden meegegeven via bijlage 2.1.2.2. (Agentschap Onroerend Erfgoed, 2020)

Tijdens archeologisch onderzoek in het gebied tussen het erkende natuurreervaat en de goederenspoorlijn in functie van de geplande tweede spoorontsluiting van de Antwerpse haven, werden zeer recent (2020) sporen van Romeinse bewoning bloot gelegd (mond. mededeling Inger Woltinge, BAAC).

Uit deze gegevens kunnen we concluderen dat in het projectgebied sporen van de steentijd tot de middeleeuwen kunnen voorkomen. Diverse onderzoeken in de nabije omgeving hebben dit potentieel reeds bewezen. Het projectgebied omslaat een zone rondom de Oudelandse Beek (en deel de Donkse Beek). Deze beken waren mogelijks vanaf de steentijd, en zeker vanaf de ijzertijd, trekpleisters waar mensen zich graag vestigden. De randen van de hoger gelegen droge zandruggen in de nabijheid van water waren ideaal om te wonen en te werken. Hiervan zijn in de ondergrond mogelijk sporen goed bewaard aangezien het projectgebied in de loop van de geschiedenis weinig onderhevig is geweest aan verbouwingen en verstoringen. Het projectgebied heeft een hoog archeologisch potentieel met een hoge wetenschappelijke kenniswinst. Alle ingrepen kunnen hierbij best tot een minimum gehouden worden zodat die archeologisch ondergronds erfgoed bewaard blijft voor de volgende generaties. Hiervoor kan best *in situ*-behoud vooropgesteld worden.

Bijlage 2.1.2.1: bodemkaart

Bijlage 2.1.2.2: overzicht archeologisch onderzoek

2.1.2. Hydrologie en hydrografie

Het gebied behoort hydrografisch tot het Scheldebekken. De gecatalogeerde waterlopen in het gebied zijn de Oudelandse Beek, de Donkse Beek en de Laarse Beek. Van oudsher wateren zij af naar het Groot Schijn (nu Verlegd Schijn).

De Oudelandse Beek is een niet geklasseerde waterloop binnen het beschermd landschap en een 2^e categorie waterloop daarbuiten. De Donkse Beek, Laarse Beek en de verlegde Donkse Beek zijn waterlopen van 2de categorie. De Donkse- en de Oudelandse Beek werden in 1974 net voorbij de spoorlijn Antwerpen-Rotterdam omgeleid via een kanaal, dat parallel loopt met de spoorweg Antwerpen-Roosendaal en dat in het overwelfde, Verlegde Schijns uitmondt.

Die omleiding gebeurde, om het in termen van de aanbesteding voor de werken uit te drukken, 'met het oog op het bouwrijp maken van het terrein' (de Oude Landen dus). De afgesneden benedenloop van de Donkse Beek diende tot begin jaren '70 als riool van de Ekerse wijk Konijnenberg. Ze werd daarna ingebuisd. In de wijk Rozemaai is recent de afgekoppelde Donkse Beek terug in het landschap opgenomen als een open beekstelsel. Daar mondt ze uit in het Verlegde Schijns.

De afgesneden benedenloop van de Oudelandse Beek dient nog enkel als afwatering voor de Oude Landen. De beek mondt ter hoogte van de kruising A12 en Ekerse Steenweg uit in de Verlegde Schijns. Bij overvloedige regenval, stroomde vroeger het oppervlaktewater vanuit de Verlegde Schijns tot halverwege het reservaat. De Stad Antwerpen bouwde in 1977, vlakbij de monding, een sluis met schotbalken en terugslagkleppen.

De Laarse Beek ontspringt in de Antwerpse Voorkempen. Ze loopt door Brasschaat en Schoten en mondt ter hoogte van de kruising spoorlijn 12 en A12 uit in de Verlegde Schijns.

Het lager gelegen deel van de Oude Landen in het zuidwesten is merklijk natter dan de rest van het gebied. Daar treden ook de sterkste kwelverschijnselen op. Elders in het westelijke gedeelte van de Oude Landen wordt ook kwel waargenomen, echter in zeer beperkte mate.

De opgehoogde gronden van het voormalig rangeerstation zijn droog. De landbouwgronden ten oosten van de spoorweg in het Parkgebied Oude Landen worden nog deels gedraineerd. In het kader van de aanleg van de ongelijkgrondse kruising van de lijn 12 i.f.v. de tweede spoorontsluiting van de Antwerpse haven en van de aanleg van bijkomende spoorbundels voor het rangeren van treinen voor personenvervoer wordt er thans een omgevingsvergunning voorbereid waarin de inrichting van twee derde van het parkgebied zal worden aangelegd als overstromingsbekken met een natuurbestemming. In het bijgevoegd MER is voorzien dat een deel van het water van de Laarsebeek wordt afgeleid naar dit parkgebied en vervolgens – via de Oudelandse Beek en de opgestuwde Donksebeek – terug gravitair in bedding van de Oudelandse Beek doorheen het natuurreserveaat kan vloeien. Hiervoor zal in 2020 worden gestart met een proefproject om een deel van het recent aangeslibt materiaal uit de Oudelandse Beek te verwijderen. Deze ingrepen in de waterhuishouding moeten een bijdrage leveren om verdere verdroging in het natuurreserveaat tegen te gaan.

Bijlage 2.1.3: hydrografiekkaart

2.1.3. Landschapshistoriek

De evolutie van het Scheldelandschap is goed te volgen vanaf 200 v.C. (Subatlanticum). De Schelde was lange tijd een onbelangrijke rivier en werd door Romeinse schrijvers trouwens als een zijrivier van de Maas beschouwd.

In de periode tussen de 3de en de 1ste eeuw v.C. vormde een inbraakgeul tussen Beveland en Schouwen de monding van de Schelde. Dit is de huidige Oosterschelde. Hierdoor kwam de Schelde tot aan Antwerpen geleidelijk aan onder de invloed van het getij: voordien kende de Schelde geen getijde. Tijdens deze transgressie stierf de bestaande vegetatie door de invloed van het binnendringende zoute water af en vonden de eerste alluviale afzettingen plaats.

Een verdere zeespiegelstijging bemoeilijkte de waterafvoer van het binnenland naar zee, zodat zich in de Romeinse regressieperiode (1ste – 3de eeuw n.C.) geleidelijk een uitgebreide moerasbosvegetatie ontwikkelde. Archeologisch onderzoek toonde aan dat de lager gelegen zones rond het 'hoogland' van Ekeren tot in het midden van de 2de eeuw n.C. tweede eeuw was bewoond in een grazig landschap met heide en weinig bomen.

Het afgestorven vegetatiedek werd bedekt met klei, wat leidde tot de dikke laag bos- en moerasveen die we nu in de bodem van de polders aantreffen. Inmiddels had ook de Rupel de Schelde vervoegd, waardoor het Scheldebekken sterk uitbreidde.

Tijdens de Karolingische regressieperiode (7de – 9de eeuw n.C.) konden de schorren geleidelijk aan door de mens geëxploiteerd worden en ontstond er opnieuw vruchtbaar land. Een hernieuwde aanval van de zee in de 9de eeuw n.C. deed de nieuw gevormde polders weerom verdwijnen en bedekte hen met een laag zeeklei.

Een inbraakgeul opende de Westerschelde waardoor de getijdenwerking van de Schelde ter hoogte van Antwerpen aanzienlijk verhoogde. Vanaf dan begon de indijking door de lokale bevolking en daarmee de individuele voorgeschiedenis van de verschillende polders. De Oude Landen werd reeds vroeger ingepolderd, in de 11de eeuw, en behoort hiermee tot de langst ingepolderde gebieden op de Antwerpse rechter Schelde-oever. Het gebied ontleent er wellicht zijn naam aan.

De reden voor de talloze bedijkingswerken die er in de loop der eeuwen hebben plaatsgehad, is de drooglegging van deze polders met de bedoeling de vruchtbare gronden in gebruik te kunnen houden als landbouwgrond. Vanaf het midden van de 18de eeuw beschikken we over kaartmateriaal dat dit illustreert.

Ten tijde van de Ferraris (ca. 1770) maakte de Oude Landen deel uit van een uitgestrekt polderlandschap ten zuidwesten van Ekeren: een laag gelegen poldergebied met een vrij hoge watertafel en doorsneden door een dicht grachtennetwerk. Naast extensieve weilanden vinden we op de hoogste delen ook akkers terug. Het landschap heeft een open karakter en is door de percelen, grensbeplantingen en greppels sterk lineair gestructureerd.

Omstreeks 1850, krijgen we aan de hand van de Vandermaelenkaart een weinig gewijzigd beeld te zien. Ter hoogte van de Oude Landen bestaat de polder uit een complex van akkers en graslanden.

In 1854 werd de spoorlijn Antwerpen-Rotterdam in gebruik genomen. De lijn doorsnijdt het landschap van noord naar zuid. Rond de eeuwwisseling begon de grootschalige havenuitbreiding die vrijwel ononderbroken is blijven doorgaan tot het einde van de 20ste eeuw.

Voor de verwerking van de nieuwe goederentrafieken werd er in 1906 langs de spoorlijn Antwerpen-Rotterdam in de Oude Landen een rangeerstation gebouwd. Daarvoor werden de onteigende landbouwgronden opgehoogd en die ophoging is nog steeds aanwezig.

Ondertussen groeiden de stad en de haven verder uit. In de wijde omgeving werden landbouwgronden onteigend en bouwrijp gemaakt (o.a. Luchtbal). De oorlogsjaren (1914-1918) hebben het proces vertraagd, maar in 1925 werd er al begonnen met de bouw van een nieuw en veel groter rangeerstation ter hoogte van Oorderen, een meer noord-westelijk gelegen polderdorp, om de groeiende en naar het noorden uitbreidende haven te kunnen volgen.

Er werd een verbindingsspoor gelegd tussen de beide rangeerstations. De bedding van dat spoor ligt er nu nog en vormt de toegangsweg tot het natuurgebied vanaf de Ekersesteenweg.

Het rangeerstation in de Oude Landen geraakte stilaan in onbruik. In 1939 werd het volledig ontmanteld en alle gronden tussen de Ekerse Steenweg en de spoorweg werden militair domein. Aan de zuidkant van het gebied was in de periode 1936 - 1939 al de Kazerne Kol. SBH Housmans opgetrokken. Aan de oostelijke zijde van de spoorweg werd het zogenaamde 'ringspoor' aangelegd. Dat spoor vormde de nieuwe aansluiting op het rangeerstation in Oorderen. Het westelijk verbindingsspoor dat door het militair oefenterrein liep werd buiten gebruik gesteld.

Tijdens WOII werd het westelijk deel van de Oude Landen in het kader van de voedselvoorziening volledig ingericht als volkstuintjes. In de loop van 1944 werd de Oude Landen het kunstmatig geïnnundeerd i.f.v. de verdediging van de Antwerpse haven en werden alle landbouwactiviteiten

stopgezet. Na de bevrijding werd het gebruikt als oefenveld en werden de agrarische activiteiten niet meer hervat. Sindsdien kon de natuur hier spontaan ontwikkelen.

Na de tweede wereldoorlog ging de havenuitbreiding in versneld tempo verder. Nieuwe snelwegen werden aangelegd. Dorpen verdwenen. De stad en de gemeenten buiten het havengebied, met name Ekeren en Merksem, groeiden sterk uit. Volledig nieuwe woonwijken werden opgetrokken: Luchtbal, Schoonbroek, Rozemaai, Donk, Rietschoorvelden,... Ten oosten van de spoorlijn Antwerpen-Rotterdam bouwde de NMBS een klein rangeer- en uitwijkstation.

De Oude Landen werden grotendeels ingesloten door verstedelijkt gebied. Het gebied zelf werd gespaard, omdat het grootste deel militair domein was. Voor de overige gronden binnen de uitbreidingszone was het de ligging, vlakbij de snelweg en tussen de sporen, die werkte als 'beschermingsfactor'. Anders was het gebied zonder twijfel in het expansieproces mee opgeslokt.

Het heeft trouwens niet veel gescheeld. In 1968 verkocht de Belgische Staat het militair domein aan de Stad Antwerpen, die er een sociale woonwijk wilde bouwen en een park aanleggen. Het stadsbestuur liet de Oudelandse Beek en de Donkse Beek die door het domein liepen, meteen omleggen 'met het oog op het bouwrijp maken van het terrein'.

In 1972 vertrokken de militairen en werd het gebied voor het publiek toegankelijk. Het werd al vlug 'ontdekt' door natuurbeschermers, die onmiddellijk in het verweer gingen tegen de plannen van het stadsbestuur, de Werkgroep Oude Landen ontstond. Dat engagement resulteerde eerst in de groene inkleuring op het gewestplan en nadien in de rangschikking van het domein als Beschermd Landschap.

Pas meer dan 14 jaar na de opstart van het beheer kreeg de toenmalige Werkgroep Oude Landen – nu Natuurpunt Antwerpen Noord – in 1987 van het Antwerpse stadbestuur een eerste 'formele' toelating om beheerwerken te 'mogen' uitvoeren in de Oude Landen. Op de herhaalde vraag naar een formele beheerovereenkomst werd niet ingegaan. Steeds opnieuw lagen er juridische hinderpalen in de weg zoals een lopende procedure voor planschade of een betwisting over de aan de hogere overheid betaalde aankoopprijs.

Met het bestuursakkoord 2001-2006 van de Stad Antwerpen kwam de finale doorbraak. Hierin werd opgenomen dat er beheerovereenkomsten moeten afgesloten worden met erkende verenigingen voor het beheer van de stedelijke natuur. Op de gemeenteraadszitting van 21 mei 2001 werd éénparig het voorstel van het college goedgekeurd om met Natuurpunt Beheer een beheerovereenkomst voor de Oude Landen af te sluiten. Dankzij deze overeenkomst kon er werk gemaakt worden van het dossier ter erkenning als natuurreserveaat. De uiteindelijke erkenning volgde in 2002.

Zoals reeds eerder gesteld, kende het gebied de voorbije decennia, sinds het verdwijnen van de militairen in de jaren '70, een natuurlijke evolutie. Het moerasgedeelte kreeg een meer gesloten karakter dooreen geleidelijke verbossing met wilgen, elzen en andere soorten. De Oudelandse Beek, die vroeger de aantrekkelijkheid van het gebied verhoogde, is grotendeels verland geraakt. Hierdoor is het aandeel open water en bijhorende soorten aanzienlijk gedaald. Ook het oostelijke gedeelte kreeg eveneens een meer gesloten landschappelijk karakter met een sterke stijging van

(doorn)struwelen en loofhoutbosjes. Deze evolutie heeft geleid tot het opmerkelijk natuurlijk ogend landschappelijk karakter van de Oude Landen anno 2020.

(Agentschap Onroerend Erfgoed, 2020)

Bijlage 2.1.4.1: histo-kaart Ferraris (1777)

Bijlage 2.1.4.2: Topografische kaart Vandermaelen (1846-1854)

Bijlage 2.1.4.3: Digitaal hoogtemodel

3. Inventarisatie huidige toestand

3.1 Situering: schakel in de groene ketting

Het natuurgebied Oude Landen vormt als het ware de aanzet van een snoer van belangrijke natuurreervaten in het noorden van de Antwerpse regio. Van noord-west naar zuid-oost bestaat deze snoer uit: Opstalvallei - De Kuifeend – Grote Kreek, Binnenmoeras en Verlegde Schijn – Bospolder – Ekers Moeras – Oude Landen. In totaal hebben deze gebieden een gezamenlijke oppervlakte van ruim 400ha. Voor een overzicht van deze 'groene schakel' wordt verwezen naar bijlage 3.1.

De tijdelijke en permanente ecologische infrastructuur van het Antwerps havengebied op de Rechteroever die in het kader van de Soortenbeschermingsplan Antwerpse Haven wordt ontwikkeld en beheerd - en die verankerd zit in het GRUP afbakening Zeehaven Antwerpen - zorgt voor bijkomende ecologische verbindingen tussen deze natuurgebieden.

Bovendien ligt het gebied op minder dan twee kilometer van de Schelde die een belangrijke rol speelt als corridor voor duizenden trekvogels en op korte afstand van de brakwaterschorren Galgenschuur en Groot Buitenschuur (tezamen meer dan 260 ha in oppervlakte) en de natuurgebieden in het Havengebied Linker-Scheldeoever met Blokkersdijk, het Kanaaldok Kallo-Doel en het Paardenschuur.

Deze 'groene ketting' vormt voor verscheidene dier- en plantensoorten, o.a. Bruine kiekendief, Blauwborst, Rietzanger, Vleeskleurige orchis en Moeraswespenorchis, één van de 'zwaartepunten' in Vlaanderen.

Daarenboven sluit de ketting aan op een reeks van terreinen met hoge natuurwaarden in Nederland, waaronder de Bocht van Bath, het Appelschor, de Brabantse Wal, het Grenspark Kalmthoutse Heide en het Markiezaat.

Bijlage 3.1: Schakel in de groene ketting

3.2 Vegetatie

3.2.1 Water- en oeverplantenvegetaties (3150)

Ondanks het feit dat het aandeel open water in de loop der jaren in de Oude Landen sterk gedaald is ten gevolge van natuurlijke verlandingsprocessen en algemene verdroging van het gebied, kunnen we er nog mooie water- en oeverplantenvegetaties aantreffen. Geen enkele waterpartij, noch de Oudelandse Beek staan in verbinding met andere waterlopen. Beken en grachten in de Oude Landen worden enkel gevoed door regenwater. Hierdoor is het water er zuiver en helder. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat er mooie en soortenrijke waterplantenvegetaties ontwikkeld zijn. De doelsoorten van open water, zoals Kikkerbeet, diverse fonteinkruiden, Gele plomp, Aarvederkruid en Watervorkjes, zijn achteruit gegaan door de verlanding en nagenoeg verdwenen.

Het water in de Oudelandse Beek en haar zijgrachten kent een fluctuerend verloop. Op de droogvallende oevers ontwikkelt zich een karakteristieke verlandingsvegetatie, met o.a. Riet, Grote

lisdodde, Grote waterweegbree, Moeraszegge, Moerasvergeet-me-nietje, Blaartrekkende boterbloem en Grote wederik.

3.2.2 Graslanden

Van de typische soortenrijke graslanden die eertijds kenmerkend waren voor de natte oudlandpolders op de rechter Scheldeoever, blijft helaas slechts een zeer klein deel van de vroegere oppervlakte over. Grote delen van de polders werden opgespoten, door een verbeterde drainage en een hoge mestgift werden de resterende graslanden omgezet tot intensieve graslanden en akkers.

De graslanden van de Oude Landen, het Ekers Moeras, de Grote Kreek en het Oud Schijn vormen hierop de enige uitzondering. Hieronder geven we een korte beschrijving van de belangrijkste graslandtypen die in de Oude Landen voorkomen.

Dotterbloemgrasland (rbbhc)

De meeste hooilanden in het huidige natuurreservaat behoren tot het Dotterbloemverbond. Waar ze in de Scheldepolders vroeger grote oppervlakten bestreek, is dit verbond momenteel grotendeels teruggedrongen tot natuurreservaten. De combinatie van grasland- en moerassoorten is typisch voor dit type van natte hooilanden/hooiweiden. Opmerkelijk is dat de typische kensoort van dit verbond, de Dotterbloem, slechts zeer sporadisch in de Scheldepolders aanwezig was. Vegetatie sociologisch gezien nemen de dotterbloemgraslanden van de Oude Landen dan ook een aparte positie in t.o.v. de klassieke Dotterbloem-graslanden.

Kenmerkend voor de hooilanden in de Oude Landen is het spectaculaire lente-aspect, dat mee bepaald wordt door duizenden orchideeën. De Vleeskleurige orchis is zonder twijfel de meest algemene soort. Deze in heel Europa bedreigde soort groeit in de Oude Landen met duizenden exemplaren (allen met donker roodpaarse bloemen) en vormt daarmee één van de grootste West-Europese populaties buiten de kustzone. Andere typische soorten zijn Rietorchis, Gevlekte rietorchis en Bosorchis. Bijenorchis breidt langzaam uit, van een tiental exemplaren in 2005 tot enkele tientallen in 2020. Ook Moeraswespenorchis en Keverorchis komen voor en breiden nog steeds sterk uit. Grote ratelaar, een kenmerkende en kwetsbare soort van overstroombare graslanden, is de laatste jaren aan een opmerkelijke uitbreiding in de Oude Landen begonnen. Andere aanwezige soorten zijn o.a. Addertong, Zilte zegge, Paddenrus en Poelruit. Nieuwe soorten sinds 2015 zijn Platte bies en Waterkruiskruid.

De hooilanden in de Oude Landen worden vaak gekenmerkt door een uitgesproken microreliëf bestaande uit kleine grachtjes, depressies ed.

Glanshavergrasland (6510 hu)

De centraal gelegen graslanden in de Oude Landen zijn iets droger en kunnen we rangschikken onder het Glanshaververbond. Typische soorten in deze graslanden zijn Glanshaver, Reukgras (zeer veel), Rood zwenkgras, Kamgras, Pinksterbloem, Margriet en Knoopkruid. Grote ratelaar en Vleeskleurige orchis

hebben zich recent in deze graslanden gevestigd. Andere interessante soorten zijn Kraailook en Rode ogentroost.

In dit type grasland wordt ook geregeld het Zilverschoonverbond aangetroffen. Dit verbond behoort tot de contact- en storingsgemeenschappen en vinden we gewoonlijk in de overgangszone tussen droog en nat. Typische soort is Geknikte vossenstaart. Opmerkelijk is de sterke uitbreiding van Goudhaver, een zeldzame kensoort van het Glanshavergraslandverbond, dankzij het gevoerde beheer. De Glanshavergraslanden van de Oude Landen behoren tot de mooist ontwikkelde in Vlaanderen.

De schrale, ongestoorde bodems van de dotterbloem- en glanshavergraslanden vormen ook een uitstekende groeiplaats voor bijzondere paddenstoelsoorten, specifiek voor dergelijke milieus. Recent werden onder meer Zwartwordende wasplaat, Hooilandwasplaat, Puntmutswasplaat en Bleekgele knotszwam aangetroffen.

3.2.3 Rietmoeras (rbbmr) en grote zeggevegetatie (rbbmc)

De meest opvallende grassoort van de Oude Landen is ongetwijfeld het Riet. Het rietmoeras vormt in de Oude Landen geen uniforme vegetatie.

In de laagste gedeelten en langsheen het grachtennetwerk kunnen we spreken van vitaal waterriet. Het riet staat er gedurende het grootste deel van het jaar in het water op een matig gereduceerde bodem. Naast Riet komt ook Grote lisdodde frequent voor. Op twee plaatsen groeit ook de zeldzamere Kleine lisdodde. Tegen de bodem, aan de voet van de rietstengels bestaat de ondergroei uit een vegetatie met Klein kroos, Puntkroos en Watervorkje.

Op iets hoger gelegen gedeelten vinden we overgangs- en landriet. Het landriet is eigenlijk ontstaan door de ‘verrieting’ van de vroegere poldergraslanden. De watertafel staat hier minder lang en minder hoog boven en/of tot aan het maaiveld. De bodem is er sterk gereduceerd tot matig geoxideerd.

Hoewel Riet nog steeds dominant is, valt de aanwezigheid van veel moeras- en graslandplanten waaronder Grote kattenstaart en Grote wederik op.

Rietmoeras gaat op verschillende plaatsen in de Oude Landen over in een Grote zeggevegetatie met voornamelijk Moeraszegge. De Grote zegge-vegetaties zijn vaak in een fijnkorrelig patroon verweven met natte ruigten en rietmoeras, zodat het onderscheid tussen beide op kaart vaak moeilijk weer te geven is.

3.2.4 Natte ruigte (6430, rbbhf)

In het noorden van de Oude Landen hebben zich bijzonder fraaie, bloemrijke Moerasspirearuigten op kleibodem ontwikkeld. Ook elders in het gebied treffen we vleksgewijs mooi ontwikkelde vochtige ruigten aan. Typische soorten die in deze ruigten worden aangetroffen, zijn Moerasspirea, Grote wederik, Wolfspoot, Harig wilgenroosje, Moerasandoorn, Geoord helmkruid, Rietzwenkgras, Watermunt, Gewone engelwortel en Zwart tandzaad. Moesdistel, een zeldzame verschijning zo

noordelijk in Vlaanderen, wordt op twee plaatsen aangetroffen. Deze bloemrijke ruigten zijn ook op faunistisch vlak van groot belang.

3.2.5 Droge, soortenrijke ruigte op opgehoogde bodem

Als gevolg van de ophogingen aan het begin van de 20ste eeuw vinden we momenteel in de Oude Landen op grote oppervlakten soortenrijke, droge ruigten terug met een fijn en kleinschalig microreliëf (veel vochtig/droog gradiënten).

Door factoren zoals begrazing (vroeger konijnenvraat (soort praktisch verdwenen), nu extensieve begrazing met Galloways) en betreding door mensen zijn zeer open vegetaties aanwezig, die overeenkomsten vertonen met pioniersvegetaties op kalkrijke bodems.

De ruigten in het oostelijke gedeelte worden gedeeltelijk nog bepaald door Ongelijkbladige lathyrus. Deze, lang niet herkende, soort domineerde het oostelijke gedeelte voor de opstart van de extensieve begrazing quasi compleet (wellicht ingevoerd met fazantenvoer door jagers in de jaren '60/'70). Dankzij de begrazing is de soort, evenals Duinriet, sterk teruggedrongen. Soorten met zaden die gemakkelijk verspreiden via de vacht (aanwezigheid haakjes ed.) zijn daarentegen fors toegenomen: Heggendoornzaad, Gewone agrimonie, naast opvallende soorten zoals Slangenkruid, Rode ogentroost, Zwarte toorts en Koningskaars. Ook Gewone reigersbek, Gewone rolklaver, Ruw vergeet-me-nietje, Sint-Janskruid, Muurbloemmosterd en Gewone bermzegge zijn frequent aan te treffen. Cypreswolfsmelk en Heksenmelk breiden uit, Rapunzelklokje en Akkerklokje daarentegen gedijen minder goed onder de ingestelde begrazing. Stalkaars dook op als opvallende nieuwe soort op. Door successie zijn pionierssoorten zoals Rode schijnsparrie en Kaal breukkruid in de Oude Landen inmiddels sterk afgenomen (wel nog aanwezig), terwijl soorten als Middelste ganzerik en Viltganzerik het goed blijven doen.

Een studie in opdracht van het INBO toonde aan dat de Oude Landen één van de belangrijkste gebieden in Vlaanderen is voor wilde rozen, dit zowel qua soortenrijkdom als qua aantallen. Vijf taxa werden aangetroffen: Hondсроos (var. *canina* en var. *dumalis*), Heggenroos, Beklierde heggenroos en Schijnhondсроos. Van deze laatste soort zijn in Vlaanderen, dat grondig onderzocht is, slechts een handvol vindplaatsen bekend.

Een vrij algemene voorjaarspaddenstoel op de kalkrijke, opgehoogde bodem is het Kapjesmorielje.

3.2.6 Bos en struweel

Wilgenstruweel (rbbsf)

Verspreid op het westelijke gedeelte zijn de voorbije decennia spontaan enkele wilgenstruwelen ontwikkeld. Ze bestaan hoofdzakelijk uit Grauwe wilg, Geoorde wilg, bastaard van Grauwe en Geoorde wilg en cf. bastaard van Bos- en Katwilg. Opmerkelijk is de aanwezigheid van enkele 'echte' (zuivere) exemplaren van de Kraakwilg op de Oude Landen. De kruidlaag bestaat in deze struwelen uit Gele lis, Penningkruid, Moerasvergeet-me-nietje, Blauw glidkruid, Moeraswalstro en Moeraszegge. In de lagere zones op de stammen heeft zich inmiddels een rijke epifytengroei ontwikkeld. Op de lichtere plekken vinden we mossen zoals Haarmutsen spp., Kroesmossen spp., Knopjesmos, Gedraaid knikmos,

Boomsnavelmos en Hartbladig nerfpuntmos. Iets hogerop groeien op de stammen korstmossen
verscheidene soorten Schorsmos en Eikenmos.

Doornstruweel (rbbbsp)

Kenmerkend voor de Oude Landen is een vrij uitgebreide oppervlakte doornstruweel. Voornamelijk in het noordelijke deel van het gebied worden goed tot zeer goed ontwikkelde doornstruwelen aangetroffen. Een deel van het doornstruweel, het 'meidoornbos', ontstond wellicht in de jaren '50 en '60 doordat Eenstijlige meidoorn spontaan verwilderde en uitzaaide in een zone met verlaten volkstuintjes (volkstuintjes waren in periode 1942-1944 aanwezig). Het meidoornstruweel heeft de laatste jaren wel te lijden van 'ouderdomsverschijnselen' van de bestaande bomen. Hoofdzakelijk Gewone esdoorn profiteert van de toenemende lichtinval op de bodem om te kiemen.

Naast Eenstijlige meidoorn is ook de Hondсроos zeer goed vertegenwoordigd. Beide soorten vormen fraaie doornstruwelen. Verspreid treffen we er ook Sleedoorn, Gelderse roos en Gewone vlier aan.

Hop, Bitterzoet en Haagwinde groeien als 'lianen' doorheen deze struwelen. Naast veel ruigtesoorten vinden we in deze doornstruwelen ook Dolle kervel terug. Verscheidene (verwilderde) fruitbomen zoals Pruim, Zoete kers en verwilderde Appel wijzen op het 'volkstuintjes'-verleden van de noordelijke struweelzone.

Naast een onmiskenbaar (avi)faunistisch belang heeft het doornstruweel op de Oude Landen ook een grote waarde voor mossen en paddenstoelen. Opvallende soort is het zeldzame Meidoornrotkelkje dat in het voorjaar met duizenden op oude (begraven) meidoornpitten groeit.

Vermeldenswaard zijn ook de wilde rozenstruwelen die de voorbije decennia sterk uitgebreid en goed ontwikkeld zijn. Zoals reeds eerder vermeld is het natuurgebied met zijn kalkrijke bodem een 'hot-spot' voor wilde rozen in Vlaanderen met liefst 5 verschillende soorten waaronder twee (zeer) zeldzame. In de rozenstruwelen wordt geregeld de zeer zeldzame Gladde roosroest aangetroffen.

Esdoornbos

Centraal in de Oude Landen treffen we een 'esdoornbos' aan. Zoals de naam al aangeeft domineert hier de Gewone esdoorn. De dominantie van deze soort vindt zijn oorsprong in een aanplant, net na WOII door jagers uitgevoerd. Vervolgens hebben de aangeplante esdoorns zich massaal uitgezaaid en kent het bos een mooie natuurlijke evolutie. Sedert de overstroming van september 1998 zijn verscheidene esdoorns afgestorven als gevolg van het langdurig onder water staan.

De struiklaag wordt gedomineerd door Gewone vlier. De voorjaarsbloei van Wilde hyacint, als stinzenplant een twintigtal jaar geleden met enkele exemplaren in het esdoornbos ingebracht, is op sommige plaatsen spectaculair. Ook Daslook, allicht ook ingebracht, breidt de afgelopen jaren opvallend uit. Daarnaast worden ook soorten zoals Bleeksporig bosviooltje, Bosveldkers en Gewone bermzegge aangetroffen. Vernoemenswaardige paddenstoelensorten zijn de Esdoornhoutknotszwam en het zeer zeldzame Bosspikkelschijfje.

Zoals hoger vermeld, stellen we in het noordelijke deel van de Oude Landen, tegen de bewoning en het Veltwijckpark, de laatste decennia eveneens een evolutie vast naar een natuurlijker bos gedomineerd door Gewone esdoorn.

Elzenbos (91E0 vn)

De oudste bomen in het Elzenbos in het zuidelijke deel van de Oude Landen moeten allen gelijktijdig opgeschoten zijn (geen aanplant). Momenteel oogt dit spontane bos zeer natuurlijk. Het heeft een hoog gehalte aan (staand) dood hout. Zwarte els is dominant in de boomlaag. Verspreid in het bos wordt Grauwe els aangetroffen. In de ruigten die het elzenbos omgeven groeit op één plek vrij veel Poelruit.

In de struiklaag is de Gewone vlier algemeen. Op oude vlierstruiken is het Echt Judasoor frequent aan te treffen. Vooral de moslaag van het elzenbos is rijk aan soorten, waaronder Kleivedermos en Glanzend platmos. Bij de paddenstoelen vallen Wasgele trechterzwam en Elzenmummiekelkje op.

Berkenbos

Op de droge, opgehoogde bodem van het oostelijke gedeelte ontwikkelde spontaan een bos, waarin Ruwe berk dominant is. Het is een vrij jong bos, waarin praktisch geen typische bosgebonden vegetaties en/of soorten aan te treffen zijn. De kruidlaag bestaat hoofdzakelijk uit soorten van droge, soortenrijke ruigten. Ook hier is de Wilde hyacint aanwezig als 'stinzenplant'. De Brede wespenorchis is vrij algemeen. Het bos kent eveneens een mooie natuurlijke evolutie.

3.2.7 Overige spontane opslag

Her en der treffen we op de Oude Landen nog struwelen en bosjes aan die spontaan ontwikkeld zijn. De boomlaag wordt meestal gevormd door Zomereik, Zwarte els en/of wilgensoorten. Hondсроos en Gewone vlier zijn frequent in de struiklaag aanwezig.

3.2.8 Muurvegetaties (km²)

In de Oude Landen zijn nog enkele gebouwtjes aanwezig, het zijn relictten van de vroegere militaire kazerne. Daarnaast worden op het oostelijk gedeelte ook puinblokken aangetroffen die fungeren als artificiële rotsen. Hier is een interessante vegetatie ontwikkeld met verscheidene 'karakteristieke' soorten van rotsen en muren, waaronder Plat beemdgras, Rood zwenkgras, Muurvaren, Sint-Janskruid, Muurleeuwenbek en Muizenoor.

Bijlage 3.2.1: Actueel natuurtype

Bijlage 3.2.2: Natuurstreefbeelden

3.3 Fauna

3.3.1 Zoogdieren

Een systematische inventarisatie van de zoogdieren is niet voorhanden. De voorbije decennia werden echter heel wat waarnemingen gedaan van kleine knaagdieren, o.m. Bosmuis, Huismuis, Rosse woelmuis en Veldmuis. De Dwergmuis (*Micromys minutus*) is vrij algemeen op de Oude Landen, getuige de vele bolvormige nesten die in het rietmoeras en de ruigte aangetroffen worden. Af en toe wordt deze vrij schuwe soort ook effectief waargenomen (bvb. in 2020). Daarnaast worden ook Bos- en Huisspitsmuis geregeld in de Oude Landen waargenomen.

Voorts werden aan de hand van zichtwaarnemingen 3 marterachtigen vastgesteld: Wezel, Hermelijn en Bunzing. De Eekhoorn heeft zich gevestigd in de Oude Landen en breidt zijn leefgebied verder uit. Ook Vos heeft zich gevestigd, niet zo verwonderlijk. Af en toe wordt Ree waargenomen. Egel en Mol lijken stabiel, maar kennen grote jaarlijkse populatieschommelingen in het gebied. De Muskusrat is verdwenen als resultaat van de gevoerde verdelgingscampagnes. Het Konijn doet het zeer slecht, net zoals elders in Vlaanderen. Kleine opflakkingen in de populatiegrootte worden steevast gevolgd door een nieuwe crash van de populatie.

De Oude Landen is een uitstekend foerageergebied voor vleermuizen: Watervleermuis, Gewone dwergvleermuis en Rosse vleermuis zijn frequent waar te nemen. Ze gebruiken de Oude Landen als trek- en fourageergebied. Recent werd de aanwezigheid van de Ruige dwergvleermuis en Meervleermuis bevestigd.

3.3.2 Vogels

Alhoewel de Oude Landen op het eerste zicht in het keurslijf van de Antwerpse agglomeratie gewrongen zit, is het gebied van groot belang voor vogels. Reeds meer dan 45 jaar wordt de avifauna van het gebied uitvoerig bestudeerd. Hierbij moeten we een onderscheid maken tussen de broedvogels enerzijds en de doortrekkers en overwinteraars anderzijds.

Broedvogels

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de resultaten van het broedvogelonderzoek in 2020. Deze resultaten werden bekomen via de Avimap-clustering, een systeem in Nederland ontwikkeld dat momenteel gebruikt wordt voor alle monitoringsprojecten in Vlaanderen en Nederland. Het systeem is gebaseerd op het vaststellen van broedvogelterritoria gedurende zeven inventarisatierondes gelopen tussen midden maart en juli.

De tabel is in 4 deelzones verdeeld (zie bijlage 3.3.2). Het westelijke en het oostelijke deel vormen samen het oorspronkelijke onderzoeksgebied van de Oude Landen. De in het oosten aangrenzende fases 3 en 4 zullen in de toekomst grotendeels worden ingericht als natuurgebied, deels als spooreplacement. Fase 3 is een langgerekt grasland, omsloten door twee druk bereden straten, een schaars met struiken, bomen, braamstruiken enz...begroeide spoorlijn en sportinfrastructuur. Dit grasland wordt deels begraaasd door vee, deels gemaaid. Meerdere monitoringsrondes leverden hier geen territoria van eender welke broedvogel op.

Fase 4 bestaat grotendeels uit graslanden, akkers, verspreide bosjes en een beek. Het wordt begrensd door twee met struiken en bomen begroeide spoordijken, een spooreplacement, een straat en volkstuintjes.

De broedresultaten van deze 2 fases (T-0) zijn belangrijk om een latere vergelijking na verdere inrichting mogelijk te maken.

Tabel 3: overzicht broedvogels Oude Landen 2020

Soort	westelijke deel	oostelijke deel	Fase 3	Fase 4	Totaal soort
Grauwe gans	1				1
Wilde eend	1	2		1	4
Fazant	19	9			28
Sperwer		1			1
Buizerd	1				1
Waterhoen	1	1		1	3
Houtduif	20	20			40
Holenduif		3			3
Turkse tortel	1				1
Koekoek	3	2			5
Kievit				5	5
Ijsvogel	1				1
Kleine bonte specht		2			2
Grote bonte specht	8	6			14
Groene specht	2	2			4
Gaai	6	5			11
Ekster	2	2			4
Zwarte kraai	4	5			9
Kauw		1			1
Pimpelmees	23	13		1	37
Koolmees	26	22		3	51
Staartmees	3	2			5
Cettis zanger	6				6
Fitis	7	9			16
Tjiftjaf	66	55		3	124
Spotvogel				2	2
Rietzanger	16				16
Kleine karekiet	13	14			27
Bosrietzanger	22	10			32
Sprinkhaanzanger	2				2
Zwartkop	70	62		4	136
Tuinfluit	12	15			27
Braamsluiper		1		1	2
Grasmus	21	26		9	56
Winterkoning	74	52		1	127
Boomklever	3				3
Boomkruiper	7	12			19
Merel	23	19			42
Zanglijster	11	6			17

Roodborst	33	21		54
Blauwborst	4		3	7
Nachtegaal	10	9		19
Zwarte roodstaart		3		3
Roodborsttapuit		2	7	9
Boompieper		1		1
Heggenmus	18	26	8	52
Witte kwikstaart		1	2	3
Gele kwikstaart			1	1
Vink	10	4		14
Groenling		1		1
Putter		3	3	6
Rietgors	1			1

Tot de schaarse soorten (1 tot 5 broedgevallen) werden in 2020 in de Oude Landen volgende soorten vastgesteld: Wilde eend (4), Sperwer (1), Buizerd (1), Waterhoen (3), Holenduif (3), Turkse tortel (1), Koekoek (5), Kievit (5), IJsvogel (1), Kleine bonte specht (2), Groene specht (4), Ekster (4), Kauw (1), Staartmees (5), Spotvogel (2), Sprinkhaanzanger (2), Braamsluiper (2), Boomklever (3), Zwarte roodstaart (3), Boompieper (1), Witte kwikstaart (3), Gele kwikstaart (1), Groenling (1).

De Grote bonte specht (14), Nachtegaal (19), Roodborsttapuit (9) en de Blauwborst (7) handhaven zich of breiden licht uit. Opvallend is het feit dat Nachtegaal goed stand houdt, ondanks de sterk verstedelijkte omgeving.

Top-3 vogelsoorten die profiteerden van de verdere verbossing van het gebied zijn Tjiftjaf (124), Winterkoning (127) en Zwartkop (136).

Ondanks het verdwijnen van natte rietvelden en rietkragen houdt de bedreigde Rietzanger (16), Kleine karekiet (27) en Sprinkhaanzanger (2) redelijk stand op de Oude Landen. De Rietgors (1) staat, zonder ingrijpende beheerwerken in de rietvegetaties (verwijderen spontane opslag), op het punt als broedvogel uit de Oude Landen te verdwijnen.

Recente nieuwkomers zijn de Grauwe gans (1), Cettis zanger (6) en Boompieper (1). Deze soorten breiden zich de voorbije 10 jaar overigens sterk uit als broedvogel in de regio.

Gekraagde roodstaart kwam, na de start van de extensieve begrazing op het oostelijke gedeelte van de Oude Landen, enkele jaren tot broeden met een tweetal koppels, maar is inmiddels als broedvogel helaas opnieuw verdwenen.

Zowel Zomertaling als Slobeend werden sinds het begin van deze eeuw tijdens de broedtijd regelmatig opgemerkt zonder dat ze tot broeden kwamen.

In vergelijking met vroegere broedvogelinventarisaties werden in 2020 geen territoria vastgesteld van Dodaars, Torenvalk, Waterral, Meerkoe, Ransuil, Snor, Matkop en Spreeuw. Zij voegen zich bij de voormalige broedvogels van de Oude Landen zoals Bruine kiekendief, Wintertaling, Kleine plevier, Tortel, Graspieper, Ringmus en Kneu. Deze wijzigingen in het soortenspectrum zijn het gevolg van de natuurlijke evolutie in de Oude Landen, en/of de algemene achteruitgang van sommige soorten op Vlaams niveau.

Trekvogels en overwinteraars

Gedurende zowel de voor- als najaarstrek pleisteren tijdens korte of lange perioden vele soorten, sommige jaarlijks, andere sporadisch of toevallig. De belangrijkste soorten zijn Roerdomp, Wespandief, Blauwe kiekendief, Havik, Boomvalk, Watersnip, Witgatje, Bosuil, Draaihals, Zwarte Specht, Kleine bonte specht, Boompieper, Waterpieper, Gele kwikstaart, Grote gele kwikstaart, Gekraagde roodstaart, Paapje, Tapuit, Bonte vliegenvanger, Baardmannetje, Buidelmees en Appelvink.

De vele bessen trekken in het najaar grote groepen vogels aan. Voornamelijk Merel, Koperwiek, Zanglijster en Kramsvogel vinden hier een rijk gedekte tafel. Vink, Keep, Groenling, Putter en Sijs zijn wintervogels in vrij klein tot groot aantal exemplaren. Goudhaantje en Vuurgoudhaantje verblijven gedurende de winter in vrij klein aantal. Gans de winter zijn er meerdere Buizerds die verkiezen hier de lente af te wachten alvorens terug noordwaarts te keren. Houtsnip kan opgestoten worden in deze tijd van het jaar. Elk jaar verblijven er meerdere exemplaren.

In de nazomer komen tientallen, tot soms honderden, zwaluwen foerageren boven de Oude Landen. Het zijn voornamelijk gemengde groepen met Boerenzwaluw, Huiszwaluw en Oeverzwaluw. Deze laatste soort broedt overigens met honderden koppels verspreid in het Antwerpse havengebied op de rechteroever. Tijdens perioden van slecht weer wordt het gebied gebruikt door Gierzwaluw, die vrij talrijk in de omringende omgeving broedt.

Bijlage 3.3.2: Deelgebieden volgens waarnemingen.be

3.3.3 Herpetofauna

Vier soorten zijn altijd al algemeen geweest op de Oude Landen: Bruine kikker, Gewone pad, Kleine- en Alpenwatersalamander. De Groene kikker is in aantal toegenomen ten opzichte van de situatie bij de klassering als Beschermd Landschap. De soort zal zonder ingrijpen echter opnieuw achteruit gaan als gevolg van de sterke verlanding van de open waterpartijen en met name de Oudelandse Beek. De Oude Landen is voor deze soorten zeer geschikt als voortplantings-, zomer- en wintergebied.

De Levendbarende hagedis werd vroeger in de Oude Landen meermaals waargenomen, de soort lijkt echter verdwenen. De vroegere verruiging (met Ongelijkbladige lathyrus) van het droge, oostelijke gedeelte (en de hoge dichtheid aan fazanten zullen de populatie zeker geen goed gedaan hebben. Echter, gelet op de aanwezigheid van een spoorweg en gezien de soort in de aangrenzende natuurgebieden zoals de Bospolder en in de Antwerpse haven nog wel aanwezig is, dient opnieuw gezocht te worden naar deze soort. Een andere soort die mogelijk ook kan waargenomen worden is de Muurhagedis, een soort die zich in Vlaanderen sterk via spoorwegen aan het uitbreiden is en het gebied is genaderd.

3.3.4 Ongewervelden

Dagvlinders

Er zijn in de loop van de laatste 5 jaar 24 courante soorten dagvlinders waargenomen en ingegeven op waarnemingen.be.

Van de dikkopjes wordt vooral Groot dikkopje veel gezien. Deze vlinder houdt van ruigtes en kleine nectarbloemen, die volop aanwezig zijn. Je kan hem over zowat het gehele terrein aantreffen.

Zwartspruetdikopje en Geelspruetdikopje werden maar 1 maal waargenomen maar zijn waarschijnlijk verkeerd benoemd. Beide dikkopjes komen voor in populaties en zouden dus meer moeten zijn waargenomen. Geelspruetdikopje is een vlinder die in onze omgeving sinds lang niet meer voorkomt; momenteel is de dichtstbijzijnde locatie gesitueerd rond Herentals. Zwartspruetdikopje is aan een terugval bezig en wordt steeds minder gezien, ook in andere omringende natuurgebieden.

Oranjetipje is een vlinder die pertinent aanwezig was op het natte gedeelte waar pinksterbloemen staan, één van de waardplanten van deze vlinder. Het is op 5 jaar tijd bergaf gegaan met de waarnemingen van deze vlinder. Het aantal waarnemingen is sinds 2015 beperkt tot enkele exemplaren per jaar. Hopelijk kan deze trend nog omgekeerd worden.

2014 was het beste vlinderjaar van de laatste 10 jaar. De grootste aantallen sinds 10 jaar werden genoteerd voor grotere dagvlinders zoals Atalanta, Dagpauwoog, Gehakelde aurelia, Landkaartje, Bruin zandoogje. Al deze vlinders zijn in aantallen terug gezakt naar het niveau van de voorgaande jaren.

De Distelvlinder was talrijk aanwezig in 2009 toen er een invasie was van distelvlinders in het gehele land. In 'normale' jaren wordt de soort met verscheidene exemplaren opgemerkt op het droge gedeelte van het gebied.

Sommige zandoogjes hebben stabiele populaties, zoals Bont zandoogje en Bruin zandoogje. Oranje zandoogje heeft echter een populatie die het schijnbaar minder goed doet de laatste jaren. De zandoogjes hebben nood aan droge ruigtes, je vindt ze vooral terug op het droge gedeelte.

Klein koolwitje en Klein geaderd witje zijn regelmatig waar te nemen in de Oude landen. Hun aantallen blijven constant. Het Groot koolwitje is alleen in 2014 een paar keer gezien.

Van de Eikenpage werden niet zo veel waarnemingen genoteerd, maar vermits er vele zomereiken hier aanwezig zijn mag je aannemen dat deze dagvlinder hier ook een vaste populatie heeft. Hij wordt niet zo gemakkelijk opgemerkt omdat men vooral op warme zomeravonden moet zoeken in de toppen van grote zomereiken. De populatie situeert zich helemaal in het noorden van de Oude Landen in de brede bos- en struweelzone waarin opvallende, grote zomereiken frequent voorkomen.

Nachtvinders

Sedert 2008 zijn er ongeveer een zestigtal nachtvinders overdag gespot. De Oude Landen is momenteel de enige vindplaats in België van de zeer zeldzame Groot-hoefbladboorder. Hij werd in 2014 en 2015 een paar keren opgemerkt in de nazomer. Verder zijn er ook waarnemingen van zeldzamere soorten zoals de Elzenzilvervlekmoet, Gouden boogbladroller, Bonte haakbladroller, Absintmonnik en Gegolfde lichtmot. Populaties zijn aanwezig van Paardekastanjemineermot op de Paardekastanjes in het noorden van het gebied. Sint-Jacobsvlinder en Gamma-uil zijn courant voorkomende nachtvinders die regelmatig over het gehele gebied worden aangetroffen.

Waarschijnlijk is het aantal soorten nachtvlinders vele malen hoger. Alleen nachtvlinder-inventarisaties kunnen deze leemte opvullen.

Libellen

Het aantal soorten en de totale aantallen libellen die opgetekend zijn in waarnemingen.be is beperkt. Maar 12 soorten werden in totaal genoteerd, waarvan één zeldzame soort: de Bruine korenbout, die slechts eenmaal werd waargenomen. Dit is waarschijnlijk een te laag aantal soorten voor een zo waterrijk gebied met zo'n grote diversiteit aan planten.

Waarschijnlijk is het dichtgroeien van de Oudelandse Beek en het verlanden van andere waterpartijen hier mee de oorzaak van.

De vlinderwerkgroep van Natuurpunt Antwerpen Noord en Kempen is pas gestart met het opvolgen van libellen, misschien dat de volgende jaren enkele soorten kunnen worden toegevoegd.

Wilde bijen, hommels en wespen

Het hoeft niet te verwonderen dat een gebied zoals de Oude Landen dat gekenmerkt wordt door een zeer grote variatie aan bloemrijke habitats, gradiënten en abiotiek een topgebied is voor wilde bijen, wespen en hommels. Pas zeer recent beginnen we een zicht te krijgen op de grote soortenrijkdom van de Oude Landen.

Onder de wilde bijen zijn de Ogentroostdikpoot en de Kielstaartkegelbij absoluut top. Beide soorten zijn zeer zeldzaam. De Ogentroostdikpoot is geboden, zoals de naam al aangeeft, aan Rode ogentroost die voornamelijk op het oostelijk gedeelte van de Oude Landen veel aanwezig is en sterk uitbreidt dankzij de extensieve begrazing. De Kielstaartkegelbij is een koekoeksbij (parasitaire bij) van twee andere (vrij) zeldzame soorten, wat ook de zeldzaamheid van deze soort verklaart. Eén van de gastheren, de Andoornbij, is inderdaad ook waargenomen in de Oude Landen.

Op het oostelijk gedeelte kunnen ook de zeldzame Kruiskruidzandbij (veel), Valse rozenzandbij en Stipmaskerbij frequent waargenomen worden. De Donkere rimpelrug, sterk in aantal afnemend, is een typische soort van droge gronden, maar afhankelijk van de vroeg bloeiende wilgen in de Oude Landen. De rietvegetaties in het westelijk gedeelte vormen het uitgelezen biotoop voor de zeldzame Rietmaskerbij. Andere opvallende soorten zijn Klokjesbij, Slangenkruidzandbij, Goudpootzandbij, Dwergzandbij en Distelbehangersbij. De Graafbijendoder komt op deze rijkdom aan wilde bijen af.

Onder de wilde wespen dient de Bergveldwesp zeker vermeld te worden. Deze (zeer) zeldzame soort wordt frequent op het oostelijke gedeelte van de Oude Landen aangetroffen. Het is een soort die gebonden is aan droge, reliëf- en bloemrijke terreinen op stenige bodems en profiteert zeer duidelijk van het gevoerde beheer (extensieve begrazing) in het gebied. Franse veldwesp is een algemene soort in het gebied. De Hoornaar heeft zich gevestigd in het gebied en wordt steeds vaker waargenomen, net zoals elders in Vlaanderen.

Tenslotte moeten we de waarnemingen van Veenhommel vermelden. Deze zeldzame, sterk achteruitgaande soort, vindt in de Oude Landen niet echt zijn typische habitat (oude veen- en

heidegebieden), maar werd foeragerend op diverse bloemen aangetroffen. In de omgeving van de Oude Landen zijn echter wel een aantal kleinere en grote heidegebieden aanwezig. De hommelfauna van het natuurgebied dient, zeker gezien de grote rijkdom aan wilde bijen en wespen zeker verder onderzocht te worden.

Andere

Sinds 2013 werden op verschillende plaatsen in de Oude Landen grote glimworm aangetroffen.

4. Erfgoedwaarden

4.1 Landschap

Het landschap Oude Landen heeft een halfopen karakter. In het gebied zijn duidelijk twee verschillende landschappen te onderscheiden. Het oostelijke gedeelte, ca. een derde van het gebied, heeft een bodem en reliëf van antropogene oorsprong. Deze ophoging werd in het begin van vorige eeuw aangelegd om het rangeerstation te vestigen. De stenige bovenlaag werd slechts voor een klein deel afgegraven, zodat het substraat nog steeds droger en schraler is dan in het westelijk deel. Het oostelijke deel bestaat uit een mozaïek van soortenrijke ruigtes, grasland, pioniervegetaties, struweel en bos.

Het westelijk deel wordt gekenmerkt door een oud polderlandschap dat de voorbije 40 jaar een natuurlijke evolutie doormaakte waardoor de voormalige strakke perceelsgrenzen niet meer te onderscheiden zijn. En verleent tevens aan het gebied een bijzonder, natuurlijk en spontaan ogend karakter.

De noordelijke zone is het meest gesloten. Verspreide struwelen van Hondсроos en Gelderse roos gaan langzaam over in dichte struikvegetaties, die naar het westen toe uit bijna uitsluitend uit meidoorns bestaan, afgewisseld met esdoornbos en landschappelijk opvallende zomereiken. Tussen deze bos- en struweelpartijen en de Ekerse Steenweg liggen rietvegetaties, ruigten en grasland.

Het meer centraal gelegen moerasgedeelte met rietland en poldergraslanden krijgt door successie stilaan een meer gesloten karakter. Verschillende houtige soorten zorgen voor een geleidelijke spontane verbossing. De kronkelende loop van de Oudelandse Beek verhoogde vroeger de aantrekkelijkheid van het geheel. Deze is nu grotendeels verland, waardoor het aandeel open water en de bijbehorende soorten aanzienlijk is gedaald.

4.2 Oudelandse Beek

De Oudelandse Beek is een belangrijk landschapselement in de Oude Landen. De beek is gedeeltelijk herlegd in het noordelijke deel, maar heeft een meer natuurlijke loop verder stroomafwaarts in het gebied.

De Oudelandse beek heeft slechts een beperkt debiet. Het water in de beek is uitsluitend afkomstig van neerslag en in beperkte mate kwel in de Oude Landen. In de jaren '70 werd een dam aangelegd die voor opstuwing van het beekwater zorgt. Aan de monding van de beek in het Verlegde Schijn is een stuw met terugslagkleppen geplaatst, deze moet voorkomen dat vervuild water uit het Verlegde Schijn bij hoge waterstanden de Oude Landen instroomt.

Door steeds verder voortschrijdende verlanding, die een vijftiental jaar geleden is ingezet, is er momenteel echter nog maar weinig sprake van open water. Stilaan groeit de beek dicht met riet. Het oorspronkelijk open karakter van de Oudelandse beek dreigt daardoor zonder ingrijpen geleidelijk aan verloren te gaan. Zowel het landschapsbeeld als de erfgoedwaarde van de Oude Landen worden hierdoor in negatieve zin beïnvloed.

4.3 Moeras

Het moerasgedeelte heeft nog steeds een vrij open karakter ondanks lokale verbossing en verstruweling. De dichte begroeiing met riet is er beeldbepalend. Plaatselijk vestigen zich houtige soorten zoals wilgen, Zwarte els, Hondсроos en meidoorn. De successie zet zich sinds enkele jaren aan een versneld tempo verder.

4.4 Grasland

Van de typische soorten- en bloemrijke graslanden die eertijds kenmerkend waren voor de natte oudlandpolders op de rechter Scheldeoever blijft, zoals boven reeds vermeld, slechts een zeer klein deel over. Grote oppervlaktes van de polders werden opgespoten, door een verbeterde drainage en een hoge mestgift werden de resterende graslanden omgezet tot intensieve graslanden en akkers. De graslanden van de Oude Landen vormen hierop een uitzondering. Vanuit landschappelijk en erfgoedkundig standpunt vormen deze oude poldergraslanden een zeer grote meerwaarde voor het Beschermd Landschap.

4.5 Bomenrijen en markante bomen

Strakke bomenrijen zijn in het gebied een grote uitzondering. Het gekanaliseerde deel van de Oudelandse beek en de noord- en de westrand (langsheen Ekerse steenweg) van het reservaat zijn afgezoomd met paardenkastanje. Deze bomen werden vermoedelijk aangeplant toen het gebied nog militair domein was. Hoewel de ecologische waarde van deze uitheemse bomen erg beperkt is vormen ze wel een apart lijnvormig landschapselement in het gebied.

Een grote landschappelijk meerwaarde van de Oude Landen vormen de alleenstaande bomen, hoofdzakelijk Zomereik en diverse wilgensoorten. Deze markante bomen die vaak zeer grillig en natuurlijk zijn uitgegroeid zijn verspreid in het gebied aan te treffen.

4.6 Bouwwerken

In de Oude Landen zijn er nog enkele bouwwerken aan te treffen uit het militaire verleden doen. De gebouwen hebben geen landschappelijke meerwaarde. Momenteel wordt het oude, centraal gelegen, zendstation als hooiopslagplaats gebruikt., onder meer ten behoeve van de begrazingsprojecten op het westelijke en oostelijke deel van de Oude Landen.

Er zijn ook enkele oude bruggen over de Oudelandse beek. Deze zijn nog steeds in gebruik, en spelen een belangrijke rol in het netwerk van wandelpaden doorheen het gebied. Van op deze bruggen is de Oudelandse beek voor de bezoekers, op dit moment, nog het duidelijkst waarneembaar.

4.7 Bossen en struwelen

Verspreid in het gebied zijn bossen en struwelen te vinden. De meeste van deze vegetaties zijn ontstaan door spontane vestiging. Aan de randen van deze bossen en struwelen worden vaak zeer

mooi ontwikkelde zoom- en andere overgangsvegetaties aangetroffen, wat opnieuw sterk bedraagt aan het natuurlijke landschapskarakter van de Oude Landen.

5. Beheervisie en doelstellingen

5.1 Visie

Het natuurreservaat de Oude Landen is een van de weinige half-natuurlijke landschappen in de omgeving waarbij natuurlijke, spontane evolutie mee zijn stempel op het gebied heeft gedrukt. Het huidige beeld van de Oude Landen is een halfopen, half-natuurlijk landschap met een mozaïek van open water, moeras, soortenrijke graslanden, ruigten, struweel en bos. Het is deze variatie in biotooptypes in combinatie met het natuurlijke en spontane karakter die de Oude Landen zeer waardevol maakt op gebied van natuur en landschap.

In onze visie willen we het half-natuurlijke, halfopen tot open karakter met zachte overgangen en niet-strakke grenzen van de Oude Landen behouden en versterken. Hierbij maken we wel een onderscheid tussen het oostelijk en westelijke deel. In het oostelijke gedeelte zetten we in op natuurlijke processen, waaronder extensieve begrazing, om deze visie en dit landschapsbeeld te realiseren. In het westelijk gedeelte opteren we om via gericht mechanisch beheer met aanvullende begrazing de huidige natuurwaarden te behouden/versterken en het beoogde landschapsbeeld te realiseren. Daarbij hebben we in het westelijk deel van de Oude Landen ook aandacht voor het behoud van de aanwezige punt- en lijnvormige elementen zoals bijvoorbeeld oude bomkraters, de Oudelandse Beek en markante bomen.

5.2 Doelstellingen

5.2.1 Herstel hydrologie

De hoofddoelstelling voor de Oude Landen is het herstel van de hydrologie binnen de sterk beïnvloedde en verstedelijkte context waarin het gebied is gelegen. Het herstel van een natuurlijkere hydrologie is immers een cruciale randvoorwaarde voor de volgende doelstellingen. Bij een te sterke verdroging treedt er verdere verruiging op en is de snelheid van verbossing in de moerassen zo hoog dat gefaseerd maaibeheer en gericht ingrijpen dit niet kan bijhouden. Hierdoor dreigt het landschappelijke karakter, de natuurwaarden en de beleevingswaarde van de Oude Landen verloren te gaan.

Naast het tegengaan van verdere grondwaterverlagingen door bemalingen in de buurt van het gebied, wordt de piste bewandeld om meer water in het gebied te krijgen, bv via de Oudelandse Beek, in functie van hydrologisch herstel. Samen met het langer ophouden van regenwater, komen hierdoor meer infiltratiemogelijkheden en zal het grondwater bijgevolg (deels) aangevuld worden.

5.2.2 Herstel van open water

De Oudelandse Beek is momenteel sterk aan het verlanden. Hierdoor gaan het karakteristieke landschapsbeeld, de natuur- en de beleevingswaarde van de zeer herkenbare meanderende waterloop op termijn onherroepelijk verloren. De doelstelling is het herstel en behoud van de aanwezigheid van open water, hoofdzakelijk van de Oudelandse Beek, maar ook puntvormige elementen, met een wisselende waterdynamiek en de daaraan verbonden soortenrijke waterplanten- en verlandingsgemeenschappen. De rijkdom aan plantensoorten die, na het

landschappelijk herstel van de Oudelandse Beek, tot bloei zal komen, zal naast een natuurlijke meerwaarde ook een aanzienlijke meerwaarde inzake beleving met zich mee brengen. Door het herstel van de Oudelandse beek zal deze opnieuw meer prominent aanwezig zijn in het landschap als een lint van open water met een specifieke vegetatie.

Herstel van open water in de Oude Landen is ook voor veel diersoorten gebonden aan de aanwezigheid van open water en een goed ontwikkelde oeverzone van groot belang. Open water is niet alleen belangrijk voor van waterplanten afhankelijke insecten zoals libellen en insectenetende vogels, maar ook voor amfibieën. Open water in combinatie met riet is ook van belang voor rietvogels, gezien veel soorten een voorkeur hebben voor plaatsen met veel overgangen tussen water en riet. Dergelijke overgangszones vormen belangrijke foerageergebieden voor deze soorten. Ook voor bepaalde zoogdieren vormt open water een belangrijk biotoop.

Naast het herstel van de Oudelandse Beek zullen ook andere waterlopen, zoals de oude loop van de Oudelandse Beek, in het gebied waar mogelijk en wenselijk hersteld worden zonder hen evenwel een sterk drainerende functie te geven. De Oude Landen herbergt van oudsher een heel netwerk aan grachten en kleine waterlopen. De slootjes die aanwezig zijn, staan aangeduid op de kaart in bijlage 6.4.1. Het netwerk van kleinere grachten binnen de perceelsgrenzen werd niet op kaart weergegeven, deze zijn grotendeels zichtbaar op de kaart 2.1.4.3 (digitaal hoogtemodel).

5.2.3 Herstel en behoud van openheidsgraad ruigte- en moerasgedeelte

We streven naar het behoud van de kenmerkende, soortenrijke ruigte- en rietmoerasvegetaties van de Oude Landen. Deze voor het gebied zeer karakteristieke habitats dreigen momenteel, door toenemende verbossing, te verdwijnen, waardoor een meer uniforme vegetatie ontstaat. Dit heeft niet alleen een negatieve impact op de aanwezige natuurwaarden, ook de karakteristieke variatie en overgangen van verschillende biotopen komt hierdoor in het gedrang. Het streefdoel is de lokale variatie in abiotiek tot uiting te laten komen: waterriet dat afgewisseld wordt met overgangs- en landriet. De doelstelling is het herstel van een soortenrijk, niet-uniform rietmoeras met structuurrijke vegetaties met forse, vaak concurrentiekrachtige, soorten zoals Riet, Rietgras, Harig wilgenroosje Grote kattenstaart, Moeraszegge, oeverzegge en Moerasspirea. Deze rietvegetaties zullen verweven zijn in een mozaïekpatroon met vochtige ruigten en grote zeggenvegetaties.

In eerste instantie zal hiervoor de hydrologie hersteld moeten worden (zie hoger). Pas dan kan het moerasgedeelte effectief op een duurzame manier open gehouden worden.

Na het herstel van de hydrologie zal het landschap op een eerder passieve manier meer open worden, dit door het afsterven van bomen door de veranderde waterstand. Het actief tegengaan van jonge opslag vormt een bijkomend onderdeel van deze doelstelling. Oude, markante bomen worden niet actief gekapt. Wilgenkoepels kunnen wandelen doorheen het landschap.

5.2.4 Behoud van de soortenrijke graslanden

De bestaande soortenrijke, historische poldergraslanden blijven behouden en zullen aan de randen opnieuw uitgebreid worden, gezien deze met de jaren dichtgegroeid zijn. De spontane verbossing van de randen van deze graslanden zal terug gedrongen worden met het ingestelde beheer (zie

hoofdstuk 6 Maatregelen). Deze verbossing heeft niet alleen een significant negatieve impact op deze uitzonderlijke natuurwaarden, ze beïnvloedt ook in negatieve zin het karakteristieke halfopen en natuurlijke landschapsbeeld met zachte overgangen doordat graslanden ingesloten dreigen te geraken tussen hoogopgaande, houtige vegetaties met scherpe grenzen.

5.2.5 Behoud van natuurlijk evoluerende bossen en struwelen

Aan de randen van de Oude Landen mag de aanwezige opslag spontaan evolueren, zodat er een buffering ontstaat naar het omringende, sterk verstedelijkte, landschap. Vooral de noordelijke randzone zal een meer gesloten karakter krijgen. De bestaande bossen (berken-, elzen- en esdoornbos) in de Oude Landen blijven behouden en kunnen spontaan verder ontwikkelen.

5.2.6 Behoud van kleine landschapselementen

De bestaande bomenrijen blijven behouden, mochten er gaten vallen in de rijen, zullen deze gaten opgevuld worden met bv lindes.

Het doel is om verspreid in het landschap markante bomen van verschillende leeftijdsklassen te behouden, zodat er telkens enkele zich in het veteranastadium bevinden.

De bouwwerken blijven behouden en worden hersteld naargelang de noodzaak.

Een deel van de bomputten wordt beheerd als amfibieënpool, een ander deel als veedrinkpoel.

5.2.7 Openhouden Pijpleidingstraat

In deze zone (ongeveer 25 meter breed) worden alle hoge bomen gefaseerd verwijderd, struiken kunnen behouden blijven. Een deel van deze zone krijgt een maaibeheer, o.a. i.f.v. het aanwezige wandelpad. Dit beheer is noodzakelijk omwille van de veiligheid.

5.2.8 Openstelling van het gebied

Het gebied is opengesteld voor zachte recreatie op de paden, op bijgevoegde kaart (bijlage 6.4.2) wordt het onderscheid tussen wandel- en fietspaden weergegeven. Voor de wandelaars is er een variatie aan gemarkeerde wandelpaden met een grote landschappelijke afwisseling. Een deel van de paden is ook toegankelijk voor fietsers. Langsheen de recreatieve paden zijn zitbanken en infoborden aanwezig, deze worden weergegeven op de kaart (bijlage 6.4.1). Bij de aanleg van het begrazingsraster op het oostelijke deel van de Oude Landen werd rekening gehouden met de recreatieve waarde van het gebied en werden wandelpoortjes en veeroosters aangelegd.

Voor het zuidelijke fietspad wordt er in de toekomst bekeken of het wenselijk is om dit op te heffen en om te vormen naar een wandelpad. Daar er plannen zijn om de fiets-o-strade langs de zuidkant van de A12 aan te leggen en zo de functie van het zuidelijke fietspad kan overnemen.

6. Maatregelen

De maatregelen zoals hieronder beschreven werden goedgekeurd via het natuurbeheerplan. In de tabel staan de maatregelen aangegeven per beheereenheid. Er werd een onderscheid gemaakt tussen éénmalige maatregelen, het zogenaamd inrichtingsbeheer en terugkerende maatregelen, nl het regulier beheer.

6.1 Éénmalige maatregelen

6.1.1 Herstel hydrologie

Dit is een algemene maatregel die niet apart op kaart wordt aangeduid, maar wel de basis vormt van het beheer in veel van de beheereenheden. Het herstel van de hydrologie is een belangrijke randvoorwaarde voor het herstel van het rietmoeras. Indien aan deze voorwaarde niet voldaan kan worden, kunnen de andere maatregelen ook niet volledig uitgevoerd worden. Om meer water in het gebied te krijgen, zal er gepoogd worden om op middellange termijn opnieuw water richting Oudelandse Beek vanuit de provinciale waterloop Donkse Beek te laten stromen. Ook het inschakelen van de Laarse Beek zal bekeken worden in het kader van de aanleg van het parkgebied Oude Landen. Het spreekt voor zich dat voor dergelijk ingrijpende maatregelen omstandige en gedetailleerde uitvoeringsplannen moeten uitgewerkt worden met inbreng van alle betrokkenen. Hiervoor zijn verdere gesprekken met alle betrokken actoren nodig. Een dergelijk uitvoeringsplan dient gekoppeld te worden aan andere (ruimtelijke) initiatieven in de onmiddellijke omgeving van de Oude Landen.

Om het water langer in het gebied te houden, kan het noodzakelijk zijn om extra stuwen of dammen te plaatsen op de waterlopen. Deze maatregel zal bekeken worden na boven- en onderstaande maatregelen toegepast te hebben. We zullen via tijdelijke proefopstellingen (voor kleine ingrepen) of een hydrologische studie, nagaan wat de beste oplossing is. Uiteraard na het vinden van de nodige financiële middelen.

De grondwaterstanden worden actief opgevolgd met een reeks, recent uitgebreide, peilbuizen in het gebied.

6.1.2 Ruimen waterlopen, sloten en greppels

Hieronder verstaan we o.a. het herstel van het tracé van de Oudelandse Beek. Om de huidige landschappelijke waarde, belevingswaarde en natuurwaarden opnieuw te herstellen en te vergroten en het verlies van open water door de verlanding te compenseren zal – waar mogelijk – in de Oudelandse Beek het aandeel open water opnieuw vergroot worden via het gefaseerd verwijderen van de bestaande vegetatie en opgehoopt slib. Het oorspronkelijke tracé en profiel van beek, zoals aanwezig bij de klassering als Beschermd Landschap wordt hierbij voor zover mogelijk hersteld. De ruiming van de beek zal gefaseerd in tijd en ruimte moeten aangepakt worden. We opteren ervoor om eerst de delen in nabijheid van de wandelpaden en de zichtassen aan te pakken omdat deze de grootste landschappelijke impact en meerwaarde hebben. Ook hier zullen, na het herstel van de

meanderende beek, aangepaste maatregelen noodzakelijk zijn om het aandeel open water in de Oude Landen te behouden zoals periodiek ruimen of opschonen van het herstelde beektraject. Het slib wordt afgevoerd.

De greppels en sloten die een invloed kunnen uitoefenen op het herstel van de hydrologie van het gebied zullen geruimd worden. Andere greppels en sloten krijgen geen actief beheer. Hierbij ligt de focus op het afvoeren van regenwaterlenzen zodat kwelwater opnieuw in de wortelzone van de graslandvegetatie kan komen. Bomen en struiken die zich in de bedding van de greppel, sloot of beek bevinden, worden tijdens de ruimingswerken verwijderd.

6.1.3 Verwijderen opslag

Deze éénmalige maatregel voorzien we in alle moeras- en ruigtezones, om hier de openheid van de vegetaties te herstellen en/of te behouden. Een belangrijke voorwaarde hierbij is echter wel dat de hydrologie kan hersteld worden. Indien dit niet het geval is, kan de toenemende verbossing niet bijgehouden worden met gefaseerd maaibeheer en gericht ingrijpen zoals nu voorzien. In de eerste plaats zal er reeds een uitval zijn door de verhoogde waterstand. Wilgenkoepels zullen ten gepaste tijden afgezet worden, ze mogen elders opnieuw opschieten, waardoor er wandelde wilgenkoepels ontstaan. Oude, markante, bomen worden niet actief verwijderd. Jonge opslag zal wel actief verwijderd worden. Verspreid in de tijd kunnen bijkomende maatregelen genomen worden om te sterk verboste zones te kappen. Deze maatregel is voor een groot deel afhankelijk van de waterstand, in natte perioden zal er bijgevolg minder gekapt moeten worden. Het terugdringen van opslag is ook van toepassing voor de randen van de graslanden, deze zijn met de jaren steeds verder dichtgegroeid.

Deze maatregel zal ook toegepast worden om de randen van de graslanden opnieuw open te maken en zo te zorgen voor geleidelijke overgangen tussen grasland en bos- of struweelzone.

Het kappen van bomen is ook voorzien in het goedgekeurd natuurbeheerplan voor de Oude Landen. Daarin werd meteen ook ontheffing van het verbod op het vellen van bomen opgenomen.

6.1.4 Exotenbeheer

De Japanse duizendknoop is thans één van de meest 'agressieve' exoten in de Oude Landen. Deze soort kan op korte termijn grasland en ruigte overwoekeren. Gelukkig vormt de soort 'slechts' op enkele plaatsen in het gebied een probleem. Japanse duizendknoop zal jaarlijks bestreden worden totdat de populaties onder controle zijn, in het beste geval (quasi) verdwenen. Dit zal gebeuren door de soort jaarlijks minimaal 1—2 maal uit te trekken en/of te maaien waarbij de biomassa wordt afgevoerd. Ook de mogelijkheid om de planten te bestrijden via elektrocutie wordt onderzocht. Jaarlijkse opvolging van de 'haarden' zal noodzakelijk blijven.

Hoewel de Amerikaanse vogelkers in de Oude Landen niet agressief is, uitgezonderd in de noordelijke zone, verkiezen we om deze soort te bestrijden gelet op het potentieel invasieve karakter van deze soort. Niet alleen in de Oude Landen, ook in de omringende natuur- en bosgebieden die op zandgrond gelegen zijn. De grote exemplaren zijn inmiddels verwijderd. Zaailingen en kleinere exemplaren zullen mechanisch of manueel uitgetrokken worden.

6.2 Terugkerende maatregelen

6.2.1 Ruimen waterlopen, sloten en greppels

Om de aan- en afvoer van water, i.k.v. het herstel van de hydrologie, te verzekeren worden de sloten in fasen (kleinschalig) geruimd. Dit moet beperkt blijven tot het uitscheppen van de waterplanten en de recente sliblaag, waarbij de vrijgekomen biomassa en slib wordt verwijderd of uitgespreid over de aanliggende terreinen. Op deze manier blijft men permanent in een pionierssituatie, waardoor de waterplantvegetatie optimaal kan ontwikkelen en ook de hydrologie van het terrein op punt kan blijven. Tevens wordt het beoogde landschapsbeeld van het Beschermd Landschap hierdoor gehandhaafd. Het ruimen gebeurt gefaseerd en er blijven steeds voldoende rustzones voor fauna in de sloten, die niet aangeroerd worden. Bomen en struiken die zich in de bedding van de greppel, sloot of beek bevinden, worden verwijderd. Gefaseerd maaibeheer van de (bredere) randen van deze waterlopen behoren ook tot de maatregelen. Kleine greppels die zich in de gras- en rietlanden bevinden werden niet apart op kaart aangeduid, deze krijgen, indien nodig, detailbeheer.

6.2.2 Graslandbeheer

Hooilandbeheer

Als beheervorm voor de bloemrijke hooilanden in de Oude Landen werd geopteerd voor een jaarlijkse hooilandbeheer. Hierbij worden de hooilanden minstens éénmaal per jaar gemaaid met afvoer van maaisel. Afhankelijk van de biomassaproductie en de weersomstandigheden krijgen sommige graslanden een tweede maaibeurt in de nazomer of het najaar. Het hooilandbeheer vindt plaats in de periode juni-september. De resultaten die de voorbije jaren bekomen werden, zijn zeer positief met een sterke toename van de soortenrijkdom en het herstel van een massale bloemenrijkdom. Aanvullend wordt recent opgeschoten opslag aan de randen van de graslanden verwijderd/teruggezet.

Hooiweidebeheer

De centraal gelegen 'glanshavergraslanden' in het westelijke gedeelte van de Oude Landen worden éénmaal per jaar gemaaid (zie hierboven), bij voorkeur in juni, nadien gevolgd door een nabegrazing in de periode juli-december doordat ze ingeschaard worden in een grotere blok met extensieve begrazing.

Wanneer bomen na verloop van tijd te veel schaduw zouden werpen op de kwetsbare graslandvegetaties (negatieve invloed op de bijzondere vegetaties) zullen deze verwijderd worden.

Maaibeheer

Wandelpaden en andere zones (pijpleidingstraat) krijgen een maaibeheer, dit gebeurt op verschillende tijdstippen tijdens het groeiseizoen.

Extensieve seizoensbegrazing

In het westelijke gedeelte (oorspronkelijke poldergebied) werd geopteerd voor een seizoensbegrazing. De doelstelling van deze begrazing is het op een zo natuurlijk mogelijke wijze in stand houden en ontwikkelen van een ruimtelijke variatie tussen opgaande en lage begroeiing met geleidelijke overgangen hiertussen, het tegengaan van scherpe beheergrenzen en het ontwikkelen van een gradiënt van de vegetaties op iets drogere delen naar vegetaties van nattere gedeelten en depressies. De begrazingsdruk is hier 1GVE per 2-3ha. De graslanden gelegen binnen deze begrazingsblok krijgen hierdoor een hooiweidebeheer (zie boven).

6.2.3 Jaarrondbegrazing

In het oostelijke gedeelte van de Oude Landen is sinds 2003 een extensieve jaarrondbegrazing ingesteld. De graasdruk wordt afgestemd op het gewenste landschapsbeeld, met name een 'parkachtige', halfopen mozaïek van droge graslanden, ruigten, struweel en bos met veel zachte overgangen. In principe zorgt de extensieve begrazing voor de instandhouding en de verdere ontwikkeling van de doelhabitats en –soorten, de kenmerkende natuurwaarden en het beoogde landschapsbeeld van het terrein. Onder bepaalde voorwaarden zal bovenop de begrazing nog aanvullend beheer uitgevoerd worden. We doen dit om volledige verbossing van het halfopen parklandschap tegen te gaan. Eventuele (overmatige) verbossing naar een gesloten landschap zal afgeremd worden door maaien en kappen van jonge bomen. Uiteraard kan dit ook afgeremd worden door de begrazingsdruk te verhogen. Hierbij mogen we echter niet de draagkracht van het gebied in de winter overschrijden. Dit wil niet zeggen dat we het landschapsbeeld als 'star' of 'vast' aanzien. Op lange termijn kunnen open delen onder invloed van begrazing langzaam aan verbossen, terwijl actueel verboste delen onder diezelfde invloed opener en graziger kunnen worden. We zien beide fenomenen als onderdeel van één systeem. Indien onder invloed van de extensieve begrazing bijzondere vegetaties of soorten verschijnen die karakteristiek zijn voor het gebied en de gegeven omstandigheden, kan aanvullend maaibeheer noodzakelijk zijn om deze te behouden en verder te verbreiden, wanneer dit niet het geval is via het gevoerde procesbeheer. De begrazingsdruk wordt hier op 1GVE per 3,6ha ingesteld.

6.2.4 Ruigtebeheer

Eén van de doelstellingen in de Oude Landen is het behoud van de soortenrijke vochtige ruigten. De ruigten zijn niet alleen vanuit botanisch oogpunt interessant. Ze bieden bovendien een uitstekende schuil-, voedsel- en rustplaats voor kevers, dag- en nachtvlinders, libellen, amfibieën, vogels en zoogdieren.

Om deze soortenrijke ruigte te behouden wordt, waar nodig, een aangepast 'ruigtebeheer' gevoerd. Indien een te sterke verbossing de optimale ontwikkeling van dit vegetatietype hypothekeert, zal op een kleinschalige manier de boomopslag verwijderd worden. Aanvullend zal zeer extensief gemaaid worden, i.e. maximaal één keer per vijf jaar (gefaseerd maaibeheer), dit zal enkel gebeuren indien de dynamiek van het water deze ruigtefase niet in stand kan houden. De nazomer is hiervoor de geschiktste periode.

6.2.5 Rietmoerasbeheer

Rietlandvegetaties vormen een belangrijke natuurwaarde en karakteristiek landschapsbeeld van de Oude Landen, zoals het gebied natuurlijk is geëvolueerd sinds de jaren '30 van de vorige eeuw. Tevens zorgt rietmoeras voor een sterke verhoging van de belevingswaarde van dit stedelijke natuurgebied. Zonder beheer zal het rietmoeras in de Oude Landen door successie langzaam maar zeker naar een moerasbos met wilgen en elzen evolueren. Met het verdwijnen van de karakteristieke fauna en flora van rietmoerassen en het halfopen tot open karakter van het landschap tot gevolg.

Het maaien van riet voorkomt of vertraagt de successie en de vorming van bosopslag sterk. De maai frequentie zal daarbij echter niet hoog liggen. Dit garandeert de ontwikkeling van een diversiteit aan rietlandtypen en voorkomt verdere successie naar moerasbos. Uiteraard is deze maatregel sterk afhankelijk van de weersomstandigheden (bij aanhoudende vorst) en wordt deze uitgevoerd in de periode november-maart.

Wanneer wilgenbosjes en andere spontane opslag in het rietmoeras zich te sterk zouden uitbreiden, zullen deze verwijderd worden. Het is echter niet de bedoeling om alle wilgen uit het moeras te verwijderen, aangezien ze een belangrijke rol kunnen spelen in de voedselvoorziening van rietbewonende vogels en leefgebied zijn van andere bijzondere soorten van rietlandhabitat

Zoals reeds eerder aangehaald, dient deze maatregel in combinatie gezien te worden met het herstel van de hydrologie in de Oude Landen. Indien de recente verdroging zich verderzet en niet kan geredimeerd door de inlaat van oppervlaktewater wordt op langere termijn het behoud van de riet- en moerasvegetaties precair.

6.2.6 Bosbeheer

Alle percelen bos of struweel, die nu reeds een structuurrijke opbouw kennen met een groot aantal streekeigen soorten laten we spontaan verder evolueren. Agressieve exotische soorten worden verwijderd, zo deze (terug) opduiken. Daarnaast worden (delen van) bomen die gevaarlijk zijn voor weggebruikers of voor aanpalende percelen preventief verwijderd.

6.2.7 Onderhoud KLE's

Bomenrijen

Enkele bomen in bomenrij met paardenkastanje langs het gekanaliseerde deel van de Oudelandse beek en de noord- en de westrand (langsheen Ekerse steenweg) van het reservaat zijn ziek. Indien er een gat valt in de bomenrij omwille van een kap (gevaarlijke boom) of het omvallen van één of meerdere bomen, wordt er gekozen om bij te planten met lindes. Om zo dit lijnvormige element te bewaren.

Bouwwerken

De oude bruggen worden behouden en gerestaureerd indien noodzakelijk. Dit voornamelijk om de veiligheid ikv het wandelnetwerk te garanderen en in functie van de beheerbaarheid van het gebied.

De (militaire) gebouwen worden op middellange termijn afgebroken, inclusief de betonplaat. De gebouwen ontsieren op dit moment het landschap.

Het militair zwembad blijft behouden, dit vormt een interessante groeiplaats voor muurflora.

Poelen

De aanwezige poelen krijgen een periodiek onderhoud (ongeveer om de vijf jaar) door een ruiming. Het vrijgekomen slib wordt ter plaatse verwerkt of indien mogelijk afgevoerd. De ruiming gebeurt bij voorkeur in augustus/september, in deze periode is er een lage waterstand en bevinden de meeste amfibieën zich aan land. Daarnaast is het belangrijk dat poelen voldoende zon beschonen zijn, zodat er in het voorjaar een snelle opwarming van het water mogelijk is. Bij het onderhoud van de poelen worden de schaduwgevende bomen en struiken verwijderd of in hakhout gezet.

Een deel van de poelen heeft als voornaamste functie veedrinkpoel en is minder geschikt voor amfibieën.

Infoborden en zitbanken

Infoborden en zitbanken worden indien nodig vervangen.

Begrazingsraster, veerooster, ...

De rasters, wandelpoortjes, veeroosters, ... worden indien nodig vervangen.

6.3 Beheermaatregelen, beschreven per beheereenheid

Beheereenheid	Actueel natuurtype	Streef-beeld (habitat)	Éénmalige maatregel	Specificaties éénmalige maatregel	Terugkerende maatregel	Specificaties terugkerende maatregel	Vrijstelling toelating
Algemeen			Herstel hydrologie	Zie uitleg bovenaan, voor veel van de beheereenheden van toepassing, belangrijke randvoorwaarde voor het verdere beheer.			x
OL Oost: 01 Begrazingsblok mozaïek	M30	M30	Exotenbeheer	Japanse duizendknoop	Jaarrondbegrazing	1 GVE/3,6ha	x
OL Oost: 02 – Oudelandse Beek noord	Ae	Ae (3150)	Ruimen waterloop	Ruimen Oudelandse Beek met afvoer van slib	Ruimen waterloop	Slib op oever	x
OL West: 01	Sz	Sz (gh)			Bosbeheer		x
OL West: 02	Sp+hf	Sp+hf (Rbbbsp+rbbhf)			Bosbeheer		x
OL West: 03	Hf+sp+sz	Hf+sp+sz (Rbbhf+rbbbsp+ gh)	Verwijderen opslag	Door de toenemende verdroging neemt de verbossing van deze zone toe	Ruigtebeheer		x
OL West: 04	Hu	Hu (6510_hu)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	X
OL West: 05	Hc	Hc (Rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	X

OL West: 06	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	X
OL West: 07	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	X
OL West: 08	Mr+mc+sf	Mr+mc+sf (rbbmr+rbbmc +rbbsf)	Verwijderen opslag	- Door de toenemende verdroging neemt de verbossing in deze zone toe. Enkel door het herstel van de hydrologie kan het streefbeeld gehaald worden. - Na herstel hydrologie wordt opslag verwijderd. 10% gesloten, wandelende struwelen zijn mogelijk.	- Extensieve seizoensbegrazing - Rietmoerasbeheer	- Voor een deel van deze beheereenheid wordt er gewerkt met begrazing. De rest krijgt een rietmoerasbeheer.	X
OL West: 09 – centrale graslanden	Hu	Hu (6510_hu)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooiweidebeheer	Jaarlijks éénmaal maaien en nabegrazen	x
OL West: 10 – meanderveld	Hu	Hu (6510_hu)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooiweidebeheer	Jaarlijks éénmaal maaien en nabegrazen	x
OL West: 11 – Oudelandse Beek midden 1	Ae+mr+sf	Ae+mr (3150 + rbbmr)	Ruimen waterloop	Ruimen Oudelandse Beek met afvoer van slib	- Ruimen waterloop - Rietmoerasbeheer	- Slib op oever	X
OL West: 12	Mr+sf	Mr+sf (rbbmr+rbbsf)	Verwijderen opslag		Rietmoerasbeheer		X
OL West: 13	Sz	Sz			- Bosbeheer		x

		(gh)			- Extensieve seizoensbegra- zing		
OL West: 14	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 15 – Oudelandse Beek midden 2	Ae+mr+sf	Ae+mr (3150 + rbbmr)	Ruimen waterloop	Ruimen Oudelandse Beek met afvoer van slib	- Ruimen waterloop - Rietmoerasbe- heer	- Slib op oever	X
OL West: 16	Mr+mc+sf	Mr+mc+sf (rbbmr+rbbmc +rbbsf)	Verwijderen opslag	Door de toenemende verdroging neemt de verbossing van deze zone toe	Rietmoerasbeheer		x
OL West: 17 – nieuwe graslanden	Hu	Hu (6510_hu)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooiweidebeheer	Jaarlijks éénmaal maaien en nabegrazen	x
OL West: 18	Sp+mr+mc	Sp+mr+mc (rbbsp+rbbmr +rbbmc)			Bosbeheer		
OL West: 19	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 20	Hc+k(mr)	Hc+k(mr) (rbbhc+rbbmr)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 21	Hc+k(mr)	Hc+k(mr) (rbbhc+rbbmr)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 22	Sz	Sz (gh)			Bosbeheer		
OL West: 23	Mr+mc+sf	Mr+mc+sf (rbbmr+rbbmc +rbbsf)	- Verwijderen opslag - Exotenbehe- er	- Door de toenemende verdroging neemt de verbossing in deze zone toe. Enkel door	Rietmoerasbeheer		x

				het herstel van de hydrologie kan het streefbeeld gehaald worden. - Na herstel hydrologie wordt opslag verwijderd. 10% gesloten, wandelende struwelen zijn mogelijk. - Japanse duizendknoop			
OL West: 24	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 25	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 26 – Oudelandse Beek midden 3	Ae+mr+sf	Ae+mr (3150 + rbbmr)	Ruimen waterloop	Ruimen Oudelandse Beek met afvoer van slib	- Ruimen waterloop - rietmoerasbeheer	Slib op oever	X
OL West: 27	Sf+hf	Sf+hf (rbbsf+rbbhf)			Ruigtebeheer		
OL West: 28	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 29	Hc	Hc (rbbhc)	Verwijderen opslag	De randzones worden opnieuw open gemaakt	Hooilandbeheer	Jaarlijks één- tot tweemaal maaien	x
OL West: 30 – Oudelandse Beek Zuid	Ae+mr+sf	Ae+mr (3150 + rbbmr)	Ruimen waterloop	Ruimen Oudelandse Beek met afvoer van slib	Ruimen waterloop	Slib op oever	X
OL West: 31	Sz+ku*	Sz+ku*	Exotenbeheer	Japanse duizendknoop	Bosbeheer		x

		(gh)				
Rozem: 01	Sf+sz+mc+mr	Sf+sz+mc+mr (rbbsf+gh+rbb mc+rbbmr)			Bosbeheer	
Rozem: 02	Ku*	Ku*			Ruigtebeheer	

Bijlage 6.3.1: beheereenheden

Bijlage 6.3.2: éénmalige maatregelen

Bijlage 6.3.3: Terugkerende maatregelen

6.4 Beheermaatregelen, per beheerobject

Beheerobject_punt	Maatregel	Specificaties reguliere maatregelen	Vrijstelling toelating
Brug	Onderhoud brug		x
Dam	Onderhoud dam		x
Infobord	Plaatsen en onderhoud infoborden		x
Zitbank	Plaatsen en onderhoud infoborden		x
v-poort, klappoort, inrijpoort, ...	Onderhoud poorten		x
Veerooster	Onderhoud veerooster		x
Gebouwen	Afbreken gebouwen en betonplaat	Gebouwen verstoren het landschap, op termijn worden ze allemaal afgebroken	x
Beheerobject_lijn	Maatregel	Specificaties reguliere maatregelen	Vrijstelling toelating

Greppel, sloten	Ruimen sloten/greppels	Enkel de sloten en greppels die een invloed kunnen uitoefenen op het herstel van de hydrologie zullen geruimd worden.	x
Bomenrij	Onderhoud bomenrij	Bomenrij Paardenkastanje, bij uitval vervangen door lindes. Dit zal uitgevoerd worden als er een gat (met voldoende licht) vrijkomt in de bomenrij.	x
Wandelpad / fietspad	Onderhoud wandelpad/fietspad	Oa maaibeheer voor sommige wandelpaden	x
Begrazingsraster	Onderhoud begrazingsraster		x
Beheerobject_vlak	Maatregel	Specificaties reguliere maatregelen	Vrijstelling toelating
Poel, veedrinkpoel	Onderhoud poelen	Ruimen poelen	x
Pijpleidingstraat	- Maaibeheer - Verwijderen bomen	- Deels maaibeheer van deze zone, oa ifv wandelpad - Struiken blijven behouden, bomen worden gefaseerd verwijderd	x

Bijlage 6.4.1: beheerobjecten

Bijlage 6.4.2: openstelling

7. Opvolging en evaluatie

Dit hoofdstuk beschrijft de manier en de tijdstippen waarop het beheerplan, en de daaruit voortvloeiende beheermaatregelen, worden geëvalueerd.

We kiezen er voor om het landschapsbeheerplan even lang te laten lopen als het goedgekeurd beheerplan, nadien zal er een nieuw geïntegreerd beheerplan opgemaakt worden, waarin zowel natuur- als erfgoeddoelen worden opgenomen.

De evaluatie laten we ook gelijklopen met deze voor het natuurbeheerplan, nl. elke 6 jaar.

De meeste doelstellingen en maatregelen binnen dit beheerplan zijn reeds zeer concreet, ze worden reeds toegepast binnen het kader van het natuurbeheerplan. Andere maatregelen vergen nog een meer gedetailleerde uitwerking alvorens ze kunnen worden uitgevoerd. Dit laatste gebeurt steeds in overleg met het Agentschap Onroerend Erfgoed. Éénmalige maatregelen zullen gebeuren in functie van de financiële mogelijkheden en het tijdsbestek van de beheerder.

8. Extra toevoegingen

	Duid in deze kolom aan: “niet van toepassing” (en dus niet bijgevoegd) of de verwijzing naar het hoofdstuk met pagina’s of nummer van de bijlage (indien bijgevoegd)
Perimeter van gebied waarvoor beheerplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)	Pagina 4
Lijst van geplande werkzaamheden	Pagina 41-45
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	Pagina 41- 45
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	nvt
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	Bijlage 6.4.1 en 6.4.2
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed	Bijlage 6.4.1
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	Pagina 41-45 Bijlage 6.3.2 en 6.3.3
Lijst van cultuurobjecten	nvt
Lijst van geplande werkzaamheden aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog	nvt
Bibliografie (overzicht referenties)	Pagina 48
Extra bijlage (bvb. foto’s, ...)	Nvt

9. Bibliografie

Voor tekst en opzoekwerk (archeologie 2.1.2.1), dank aan Daan Celis, dienst Archeologie Stad Antwerpen

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2020). Opgehaald van Loket Onroerend Erfgoed:
<https://loket.onroenderfgoed.be/>

Agentschap Onroerend Erfgoed. (2020). *Oude Landen*. Opgehaald van
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/302893>.

Landschappen, K. C. (1980). *Beschermingsdossier* .